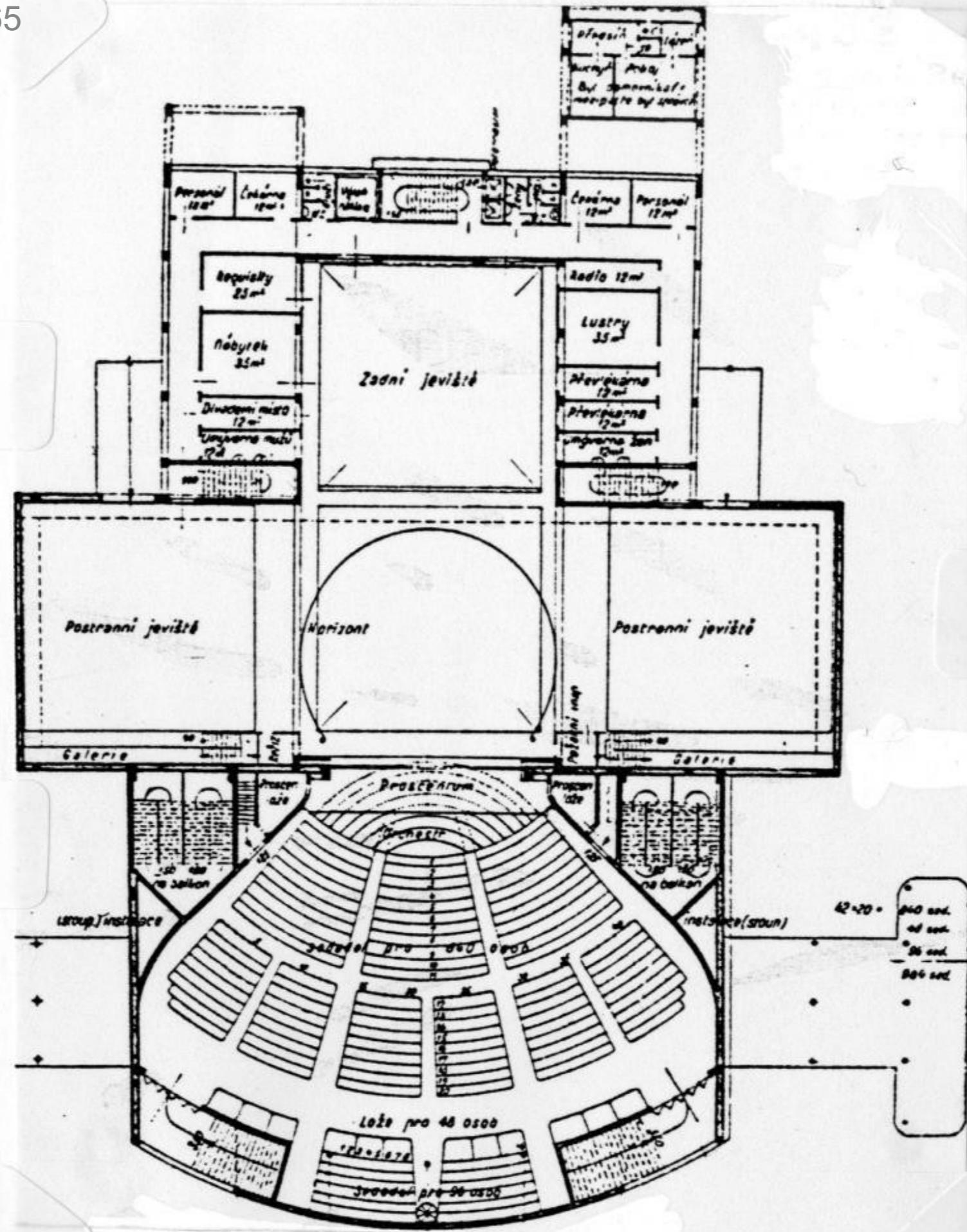

Priestor pre operu /začiatky/

1

OSNOVA DNEŠNEJ PREDNÁŠKY

“Opera” v palácoch (súkromné produkcie)

Divadlá v Benátkach a Taliansku- prvá divadelná budova pre verejnosť

Divadelná mašinéria (príklad Zámecké divadlo v ČK)

Teatro Olimpico

Teatro Farnese

MODELY

“Opera” v palácoch

Ako si predstavíme priestor?

PALAZZO BARDI, FLORENCE

5

- ▶ Camerata
- ▶ základy modernej opery

PALAZZO CORSINI, FLORENCIA

7

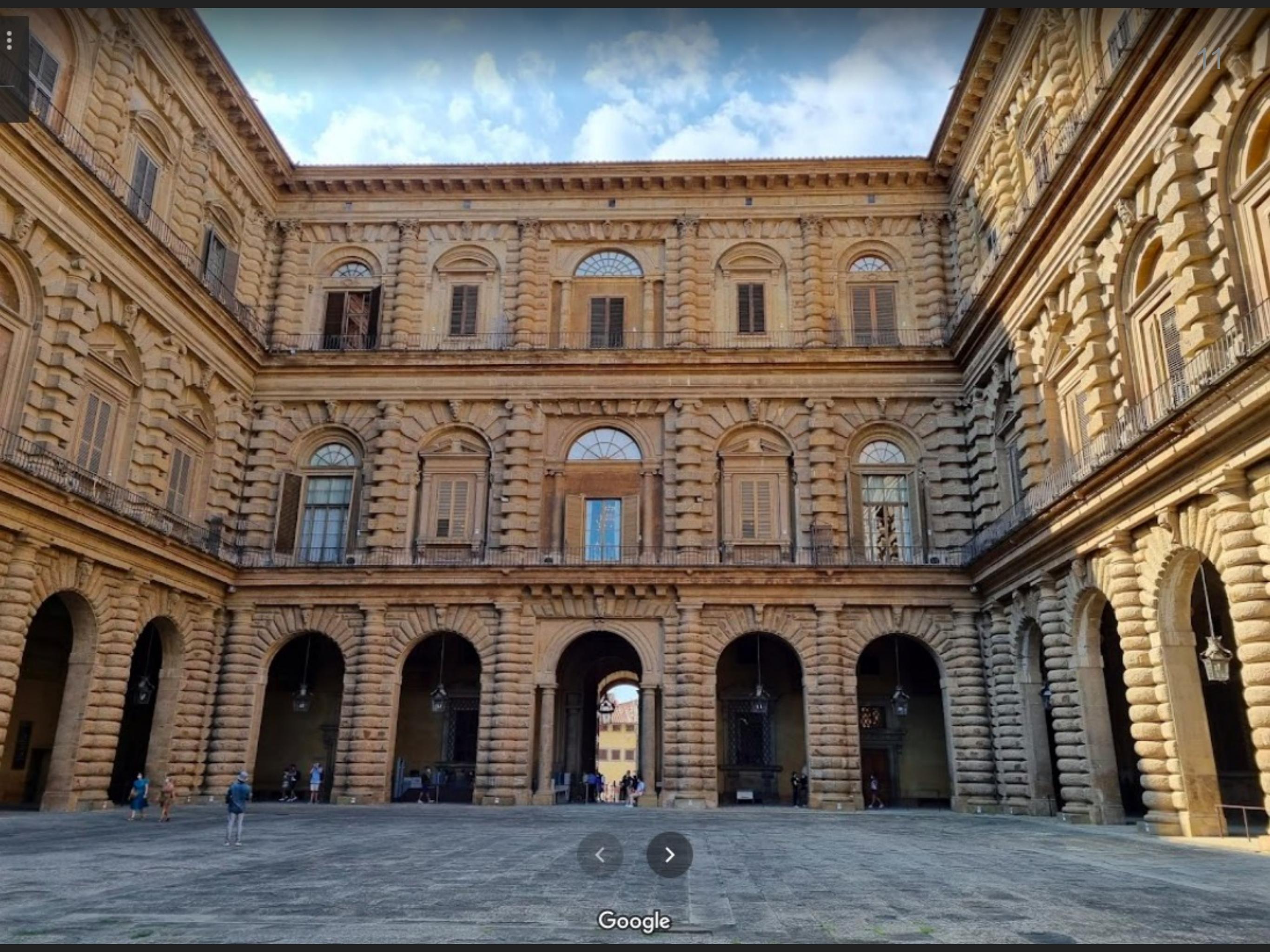

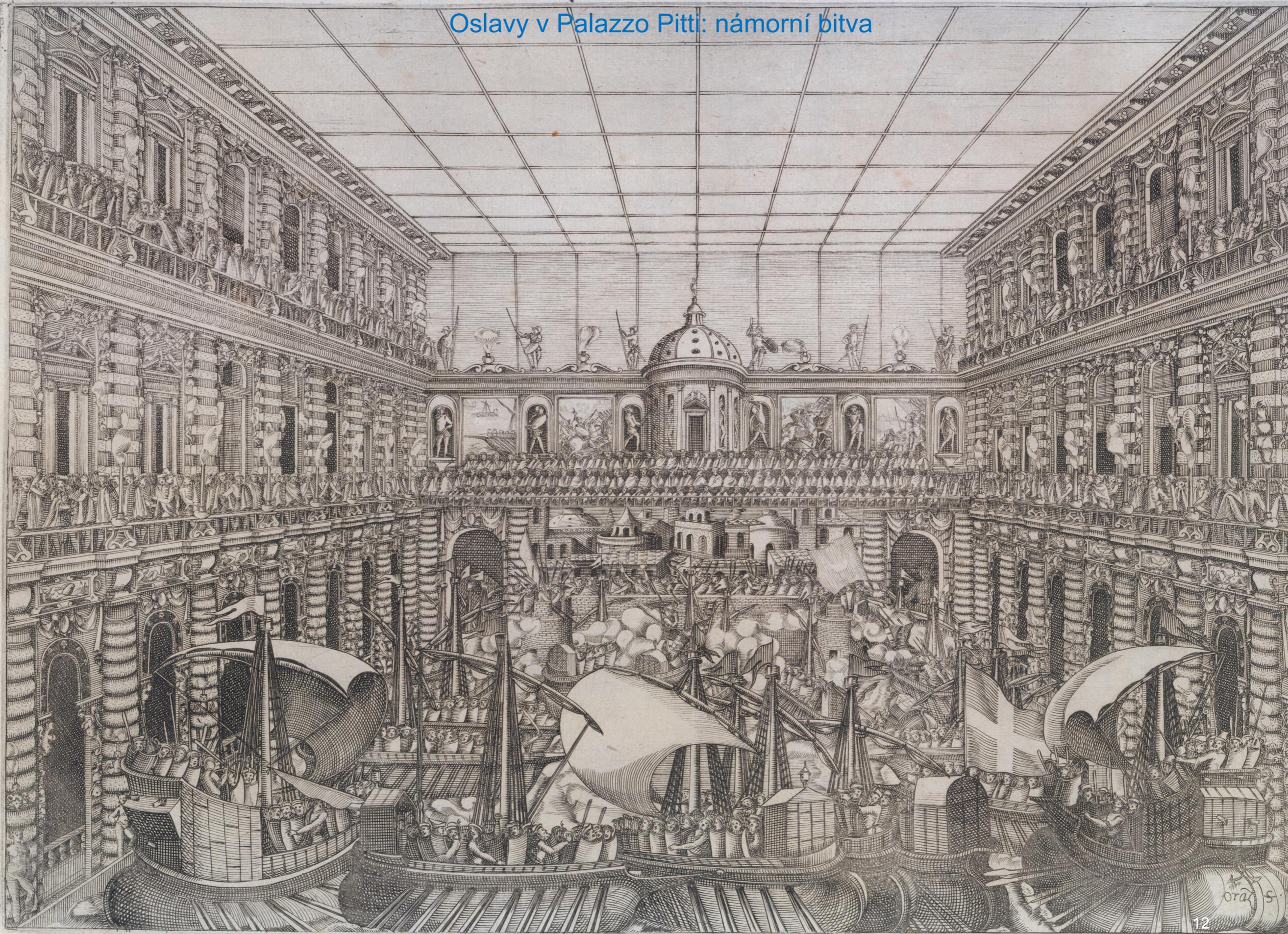

PALAZZO PITTI, FLORENCIA

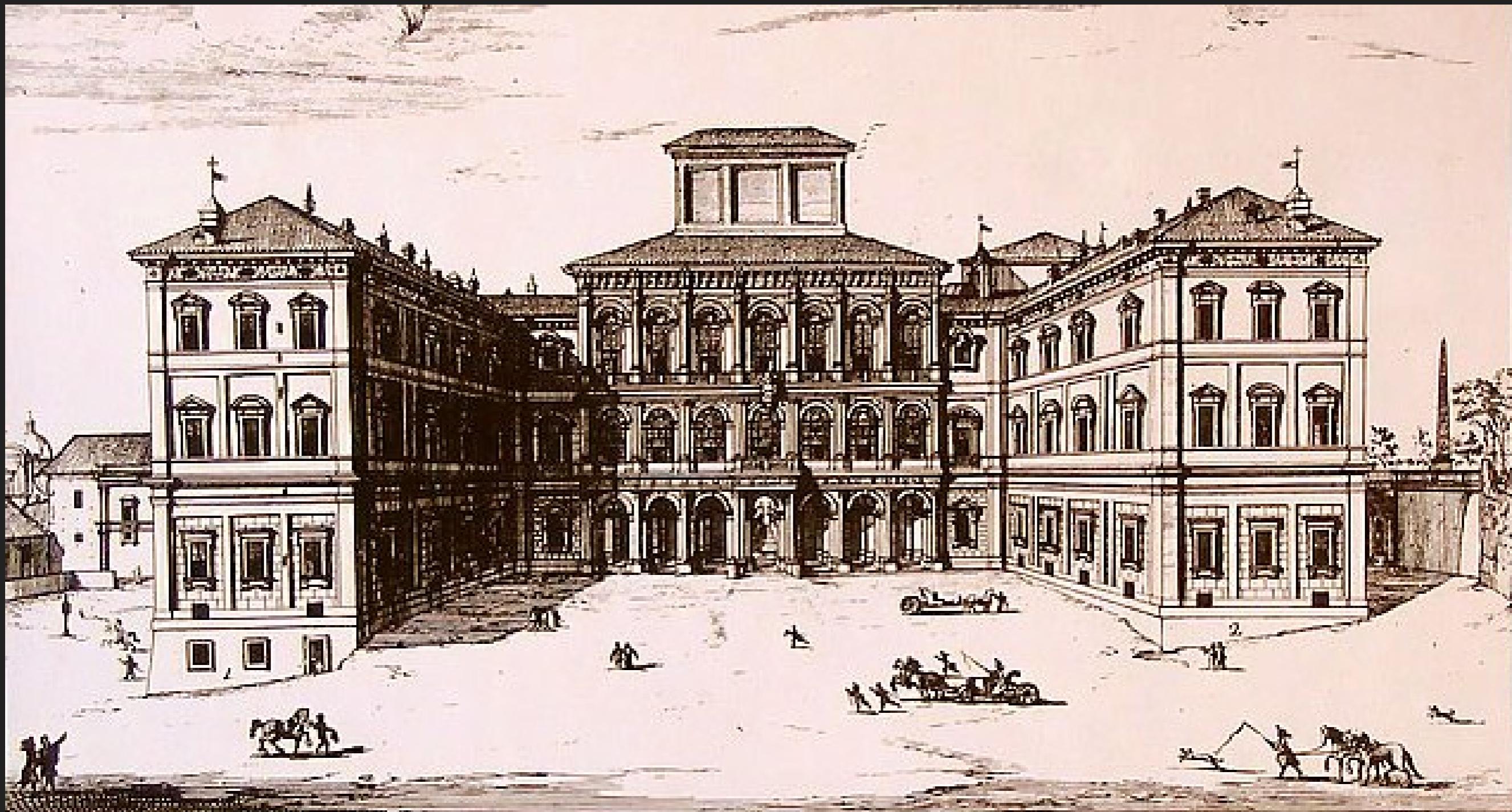

Oslavy v Palazzo Pitti: námorní bitva

PALAZZO BARBERINI, RÍM

FACCIATA PRINCIPALE DEL PALAZZO BARBERINO DELL'ECCE^{SS}. SIG^{SS}. PRENCIPE DI PELLESTRINA CON LI DVE FIANCHI CHE LA CONPONGANO
nel monte Quirinale Architettura del Cavalier Bernardo.

1. Facciata verso la Piazza 2. altro Facciata verso il Gianicolo.

Lato in legno da Domenico de Rossi delle sue Stampa in Roma alla Poste con le quali si legge.

17

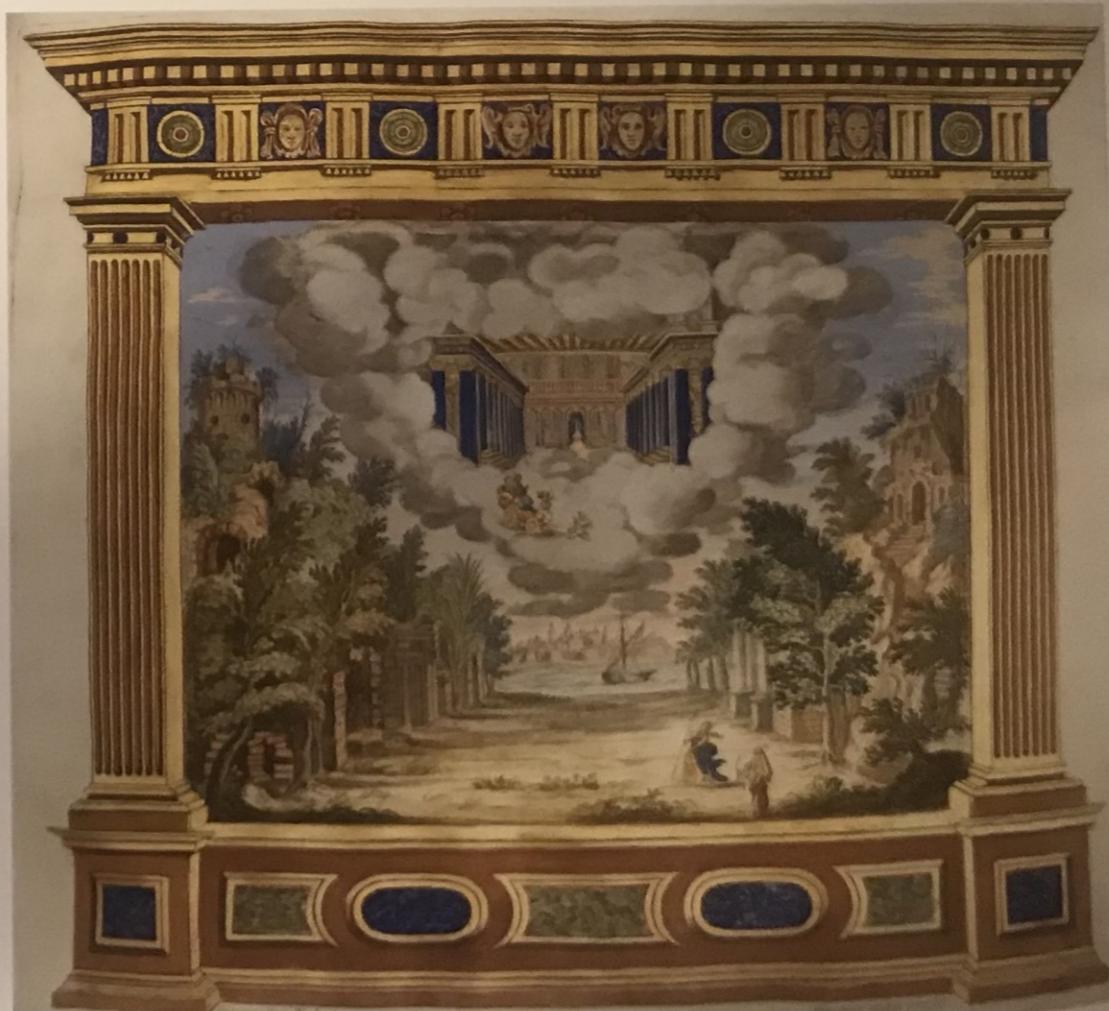

PIETRO DA CORTONA
1633-1639

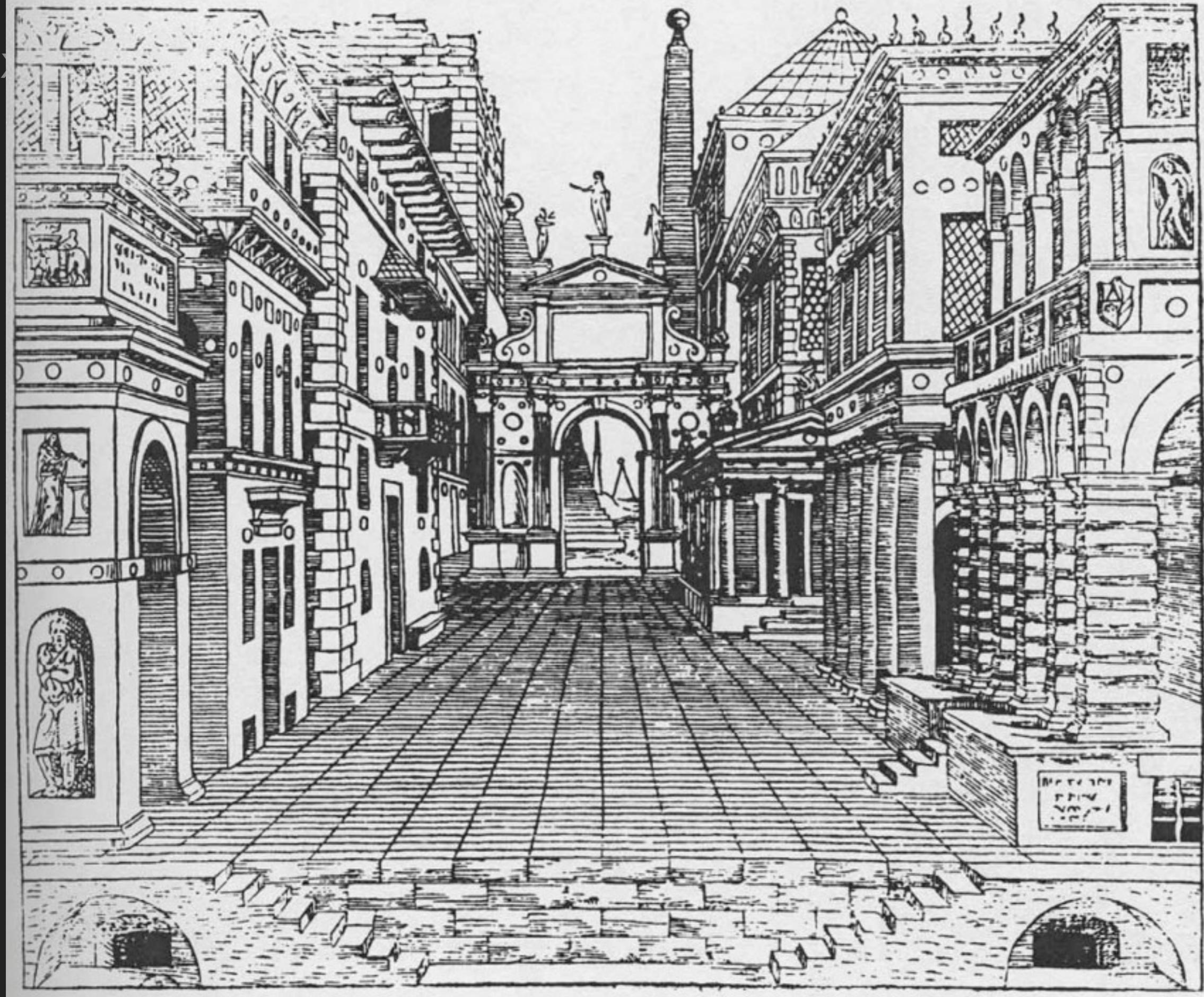
- ▶ masopustné oslavy, alegorický sprievod/vozy - na podporu slávy a moci rodiny Barberini

Scénická mašinéria

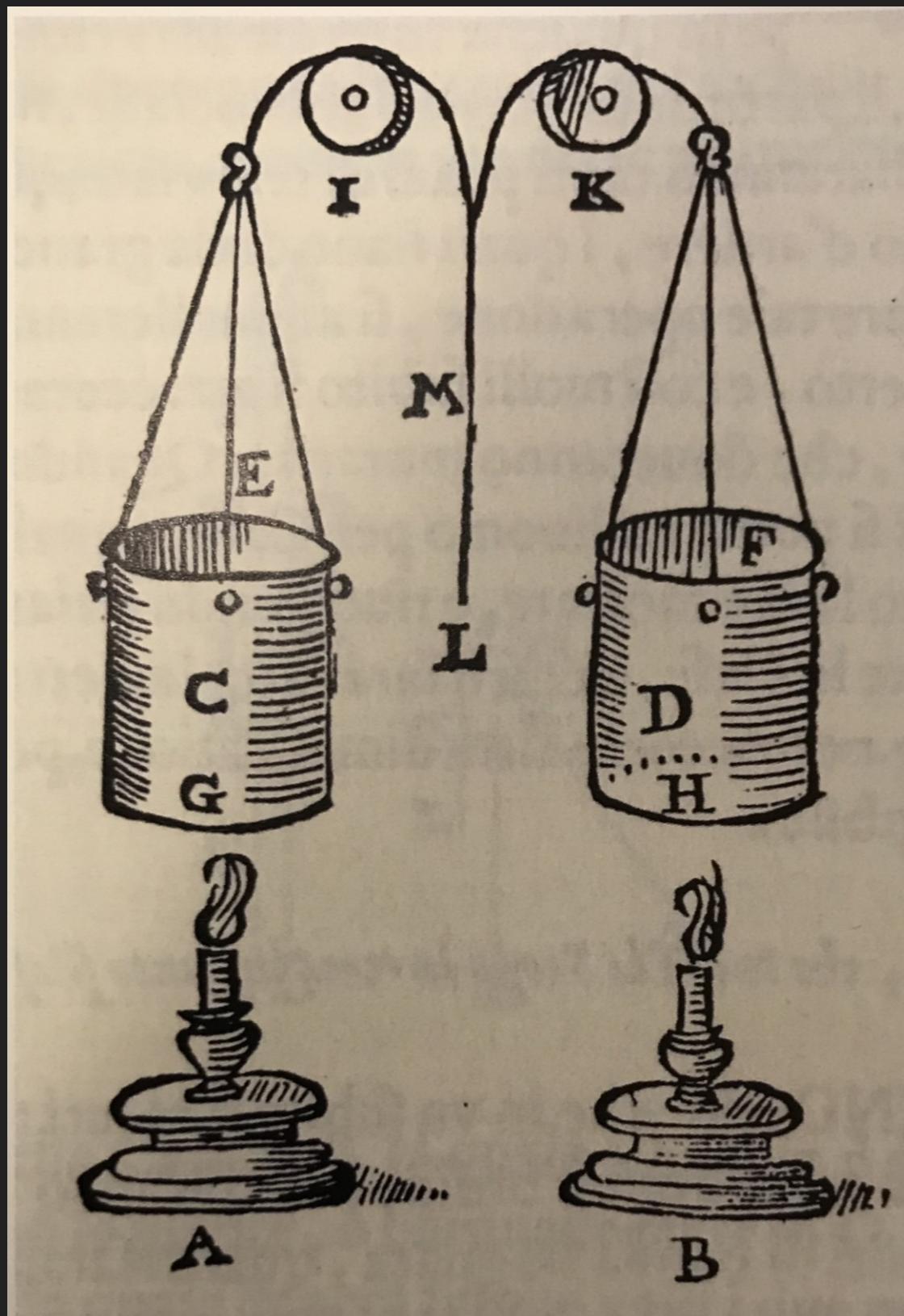
- ▶ Sebastiano Serlio (1475 - 1554)
  - ▶ Nicola Sabbatini (1574 - 1654)
-

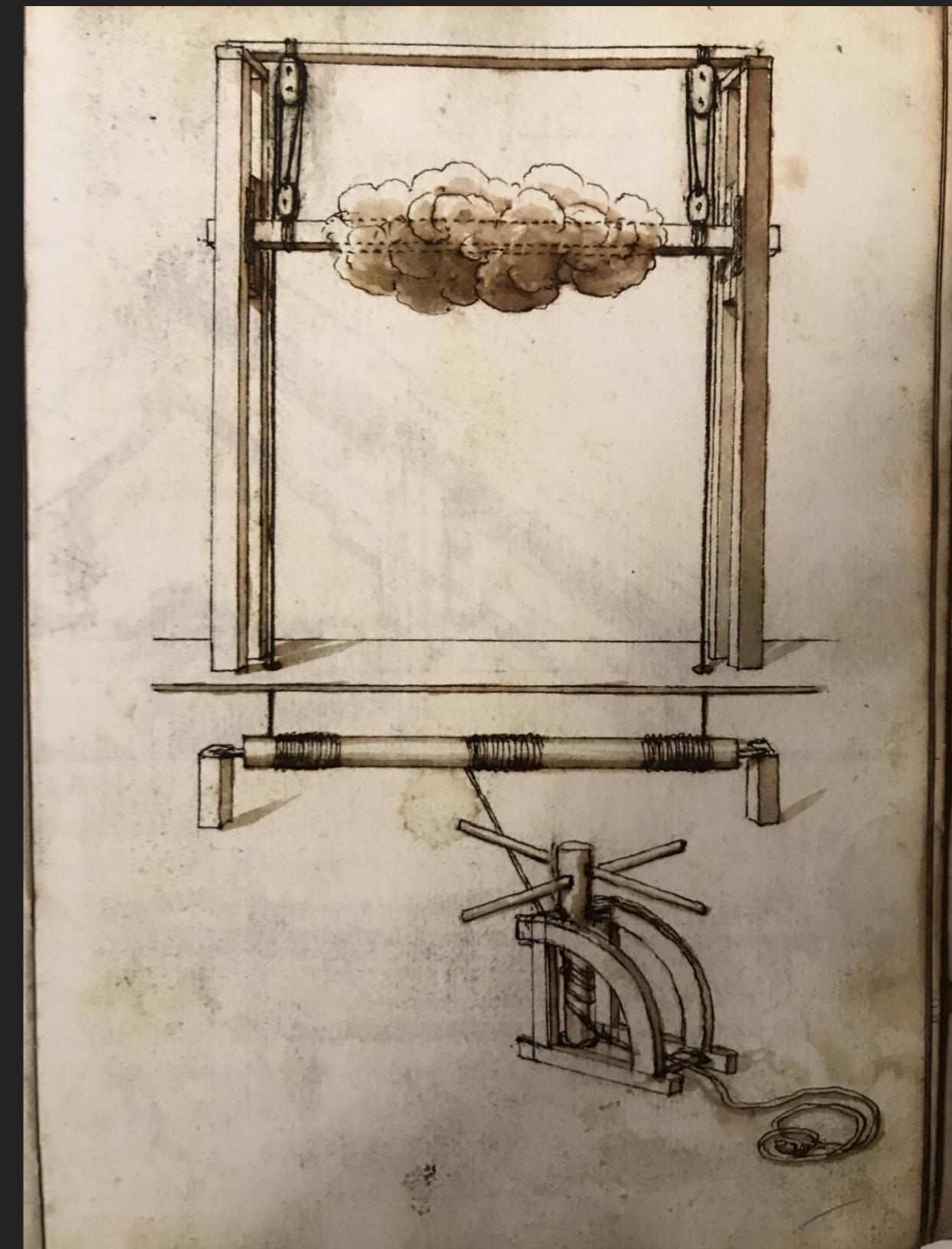
Serlio, scéna tragická

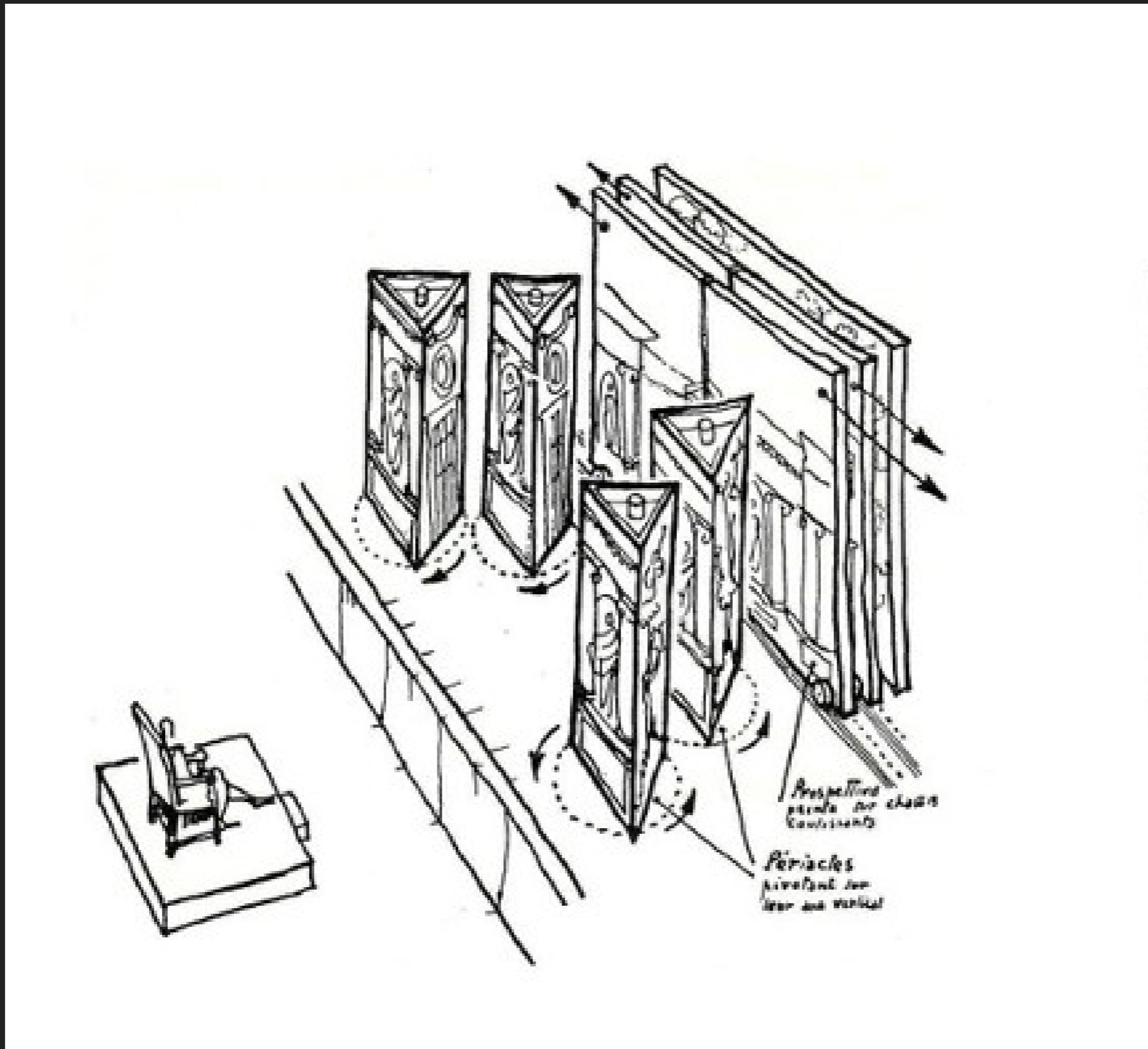
Teatro v Sabbionete, arch: Vincenzo Scamozzi

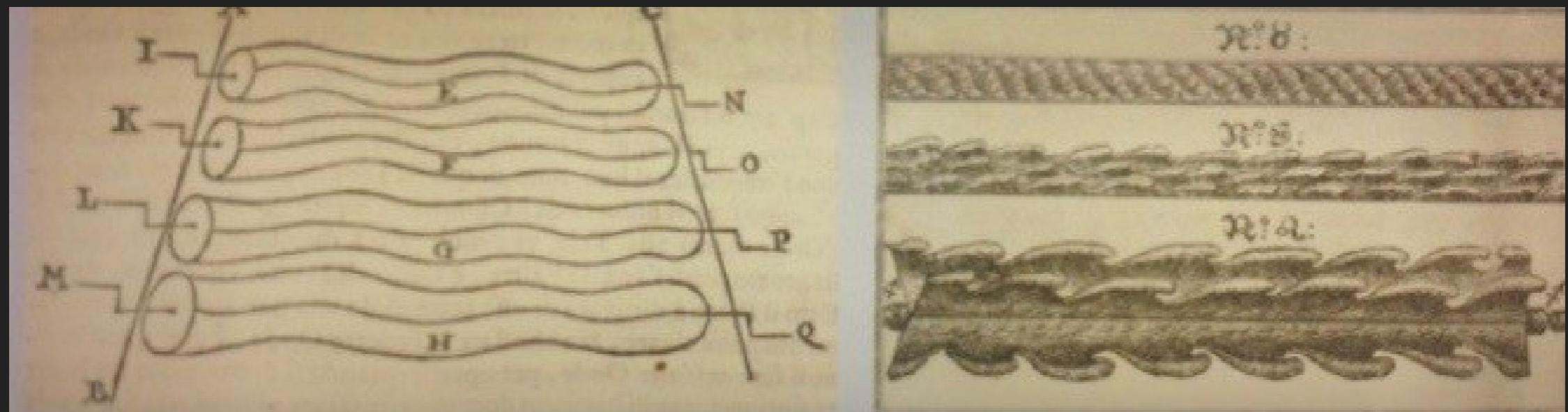
Sabbatini “light dimmer”

Sabbatini “Raising and lowering clouds”

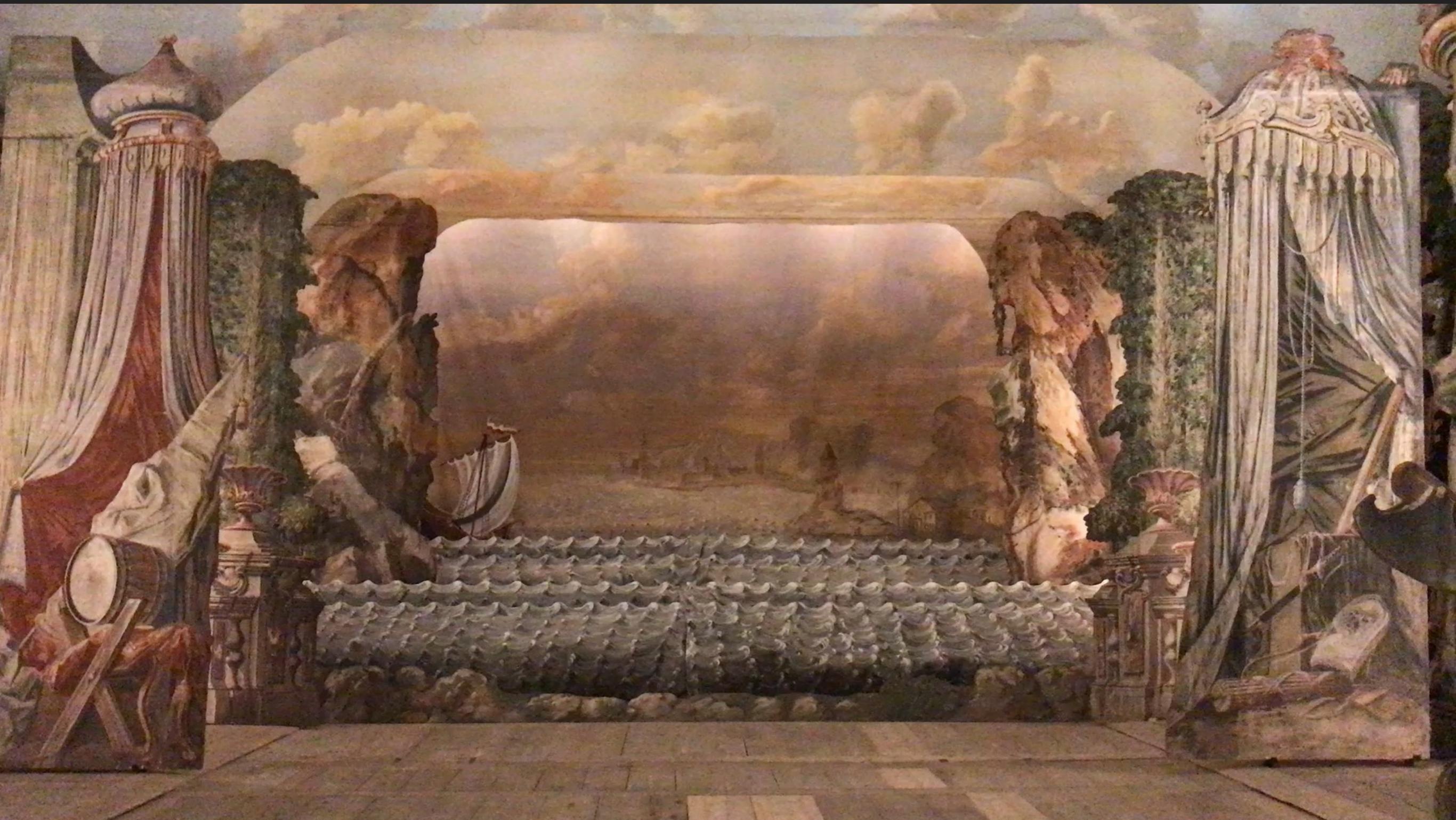
Periakty

Mechanismus: VLNY/MOŘE

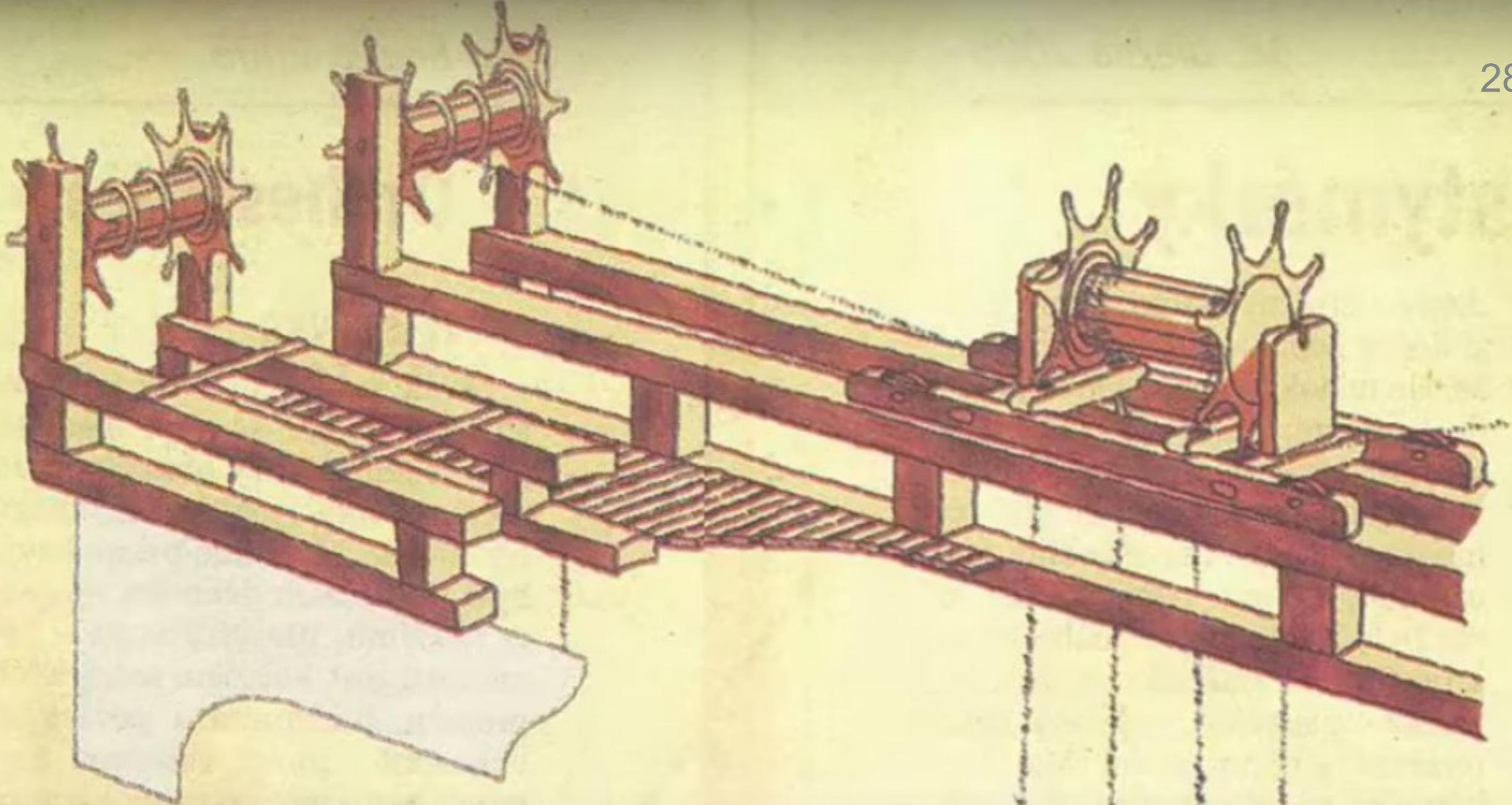
REKVIZITY A KULISY V ČESKOM KRUMLOVE

25

Teatro San Cassiano
v Benátkach (1637-1804)

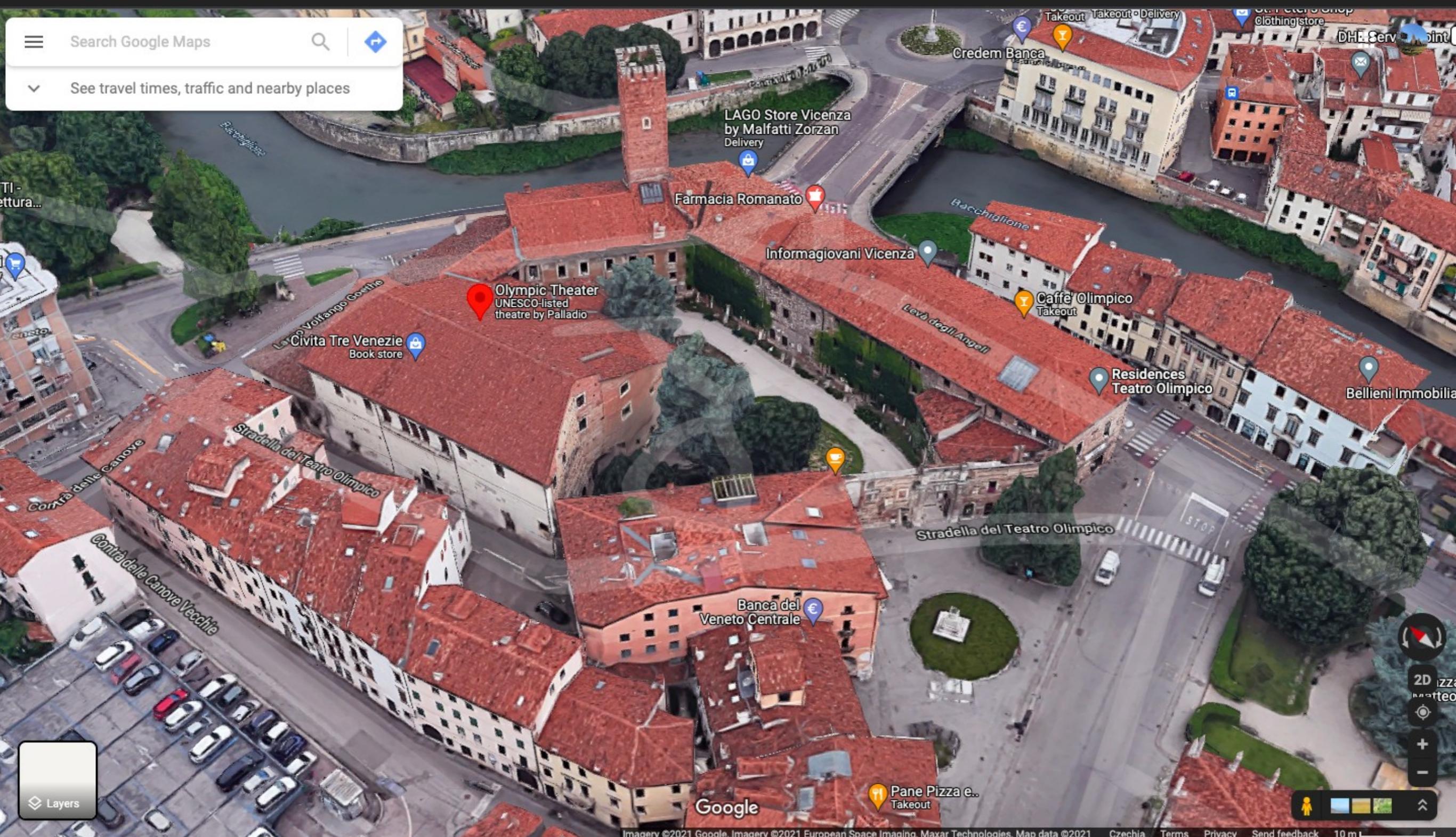
Teatro Olimpico

Adresa: Piazza Matteotti, 11, 36100 Vicenza VI, Italy

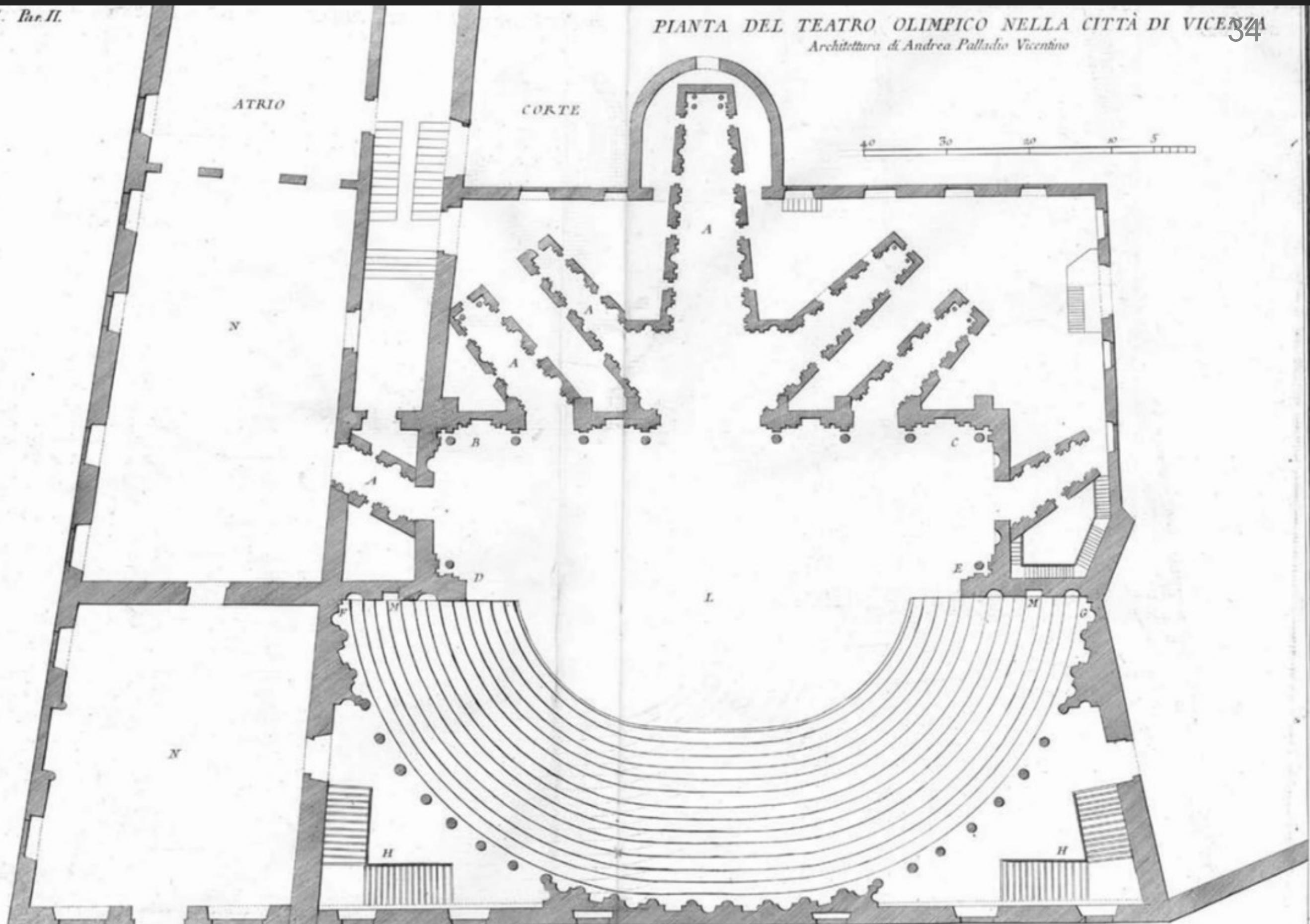
Realizácia: 1580 - 1585

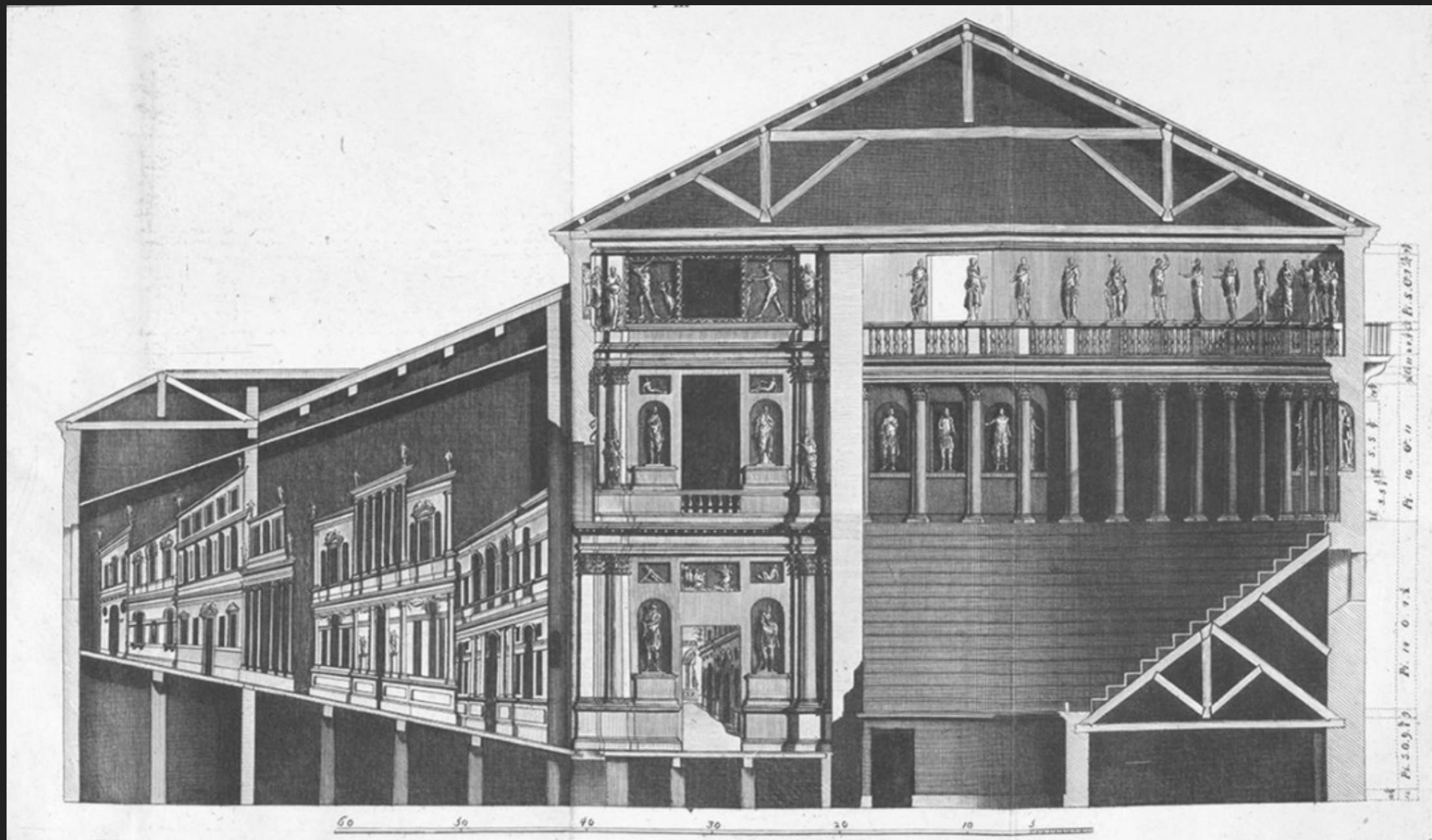
Architekt: Andrea Palladio

Kapacita (aktuálna) okolo 400 miest.

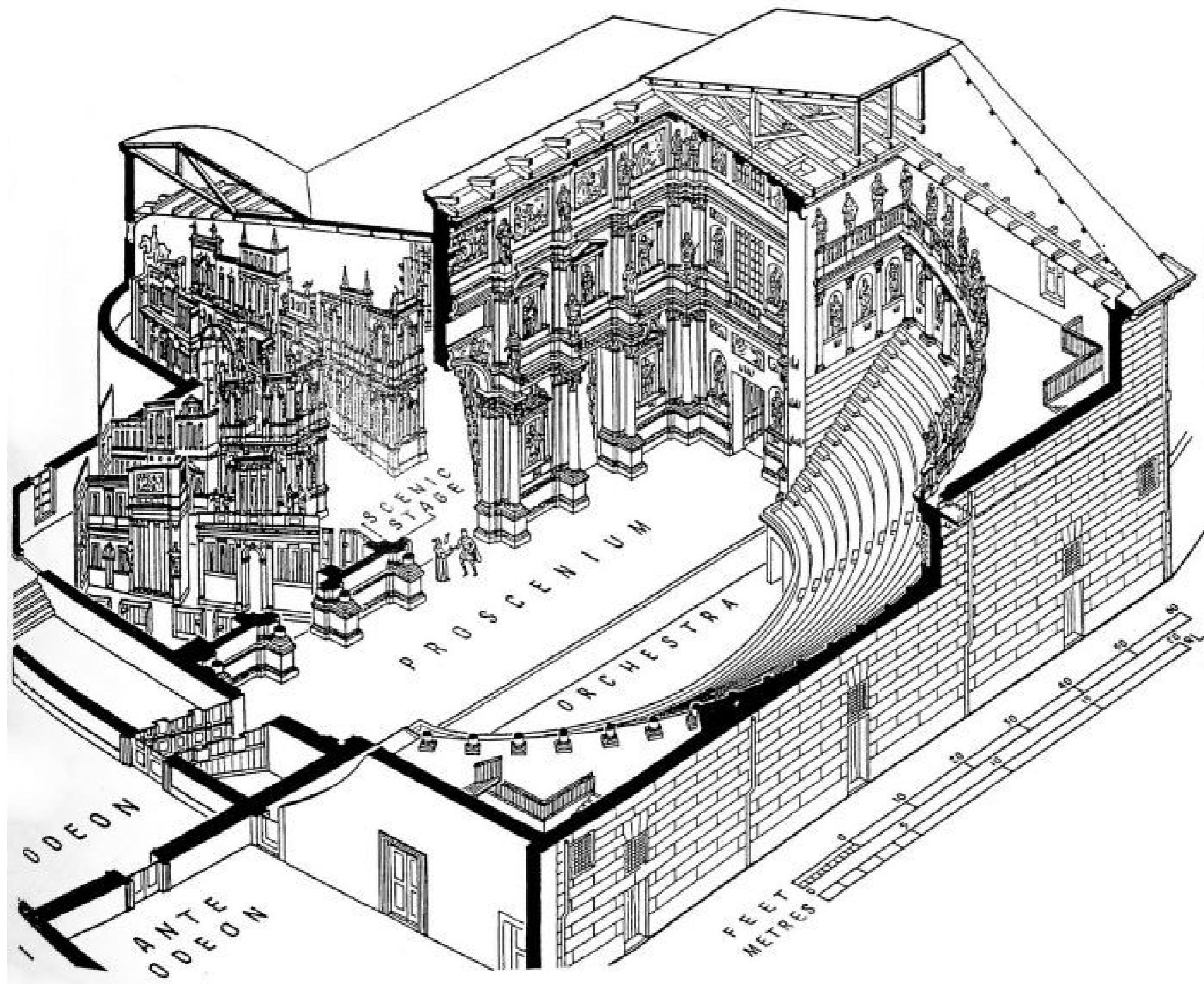

https://www.youtube.com/watch?v=VJZm-qAj9vY&ab_channel=NationalGalleryofArt

TEATRO FARNESE

Adresa: Piazza della Pilotta, Parma, Itálie

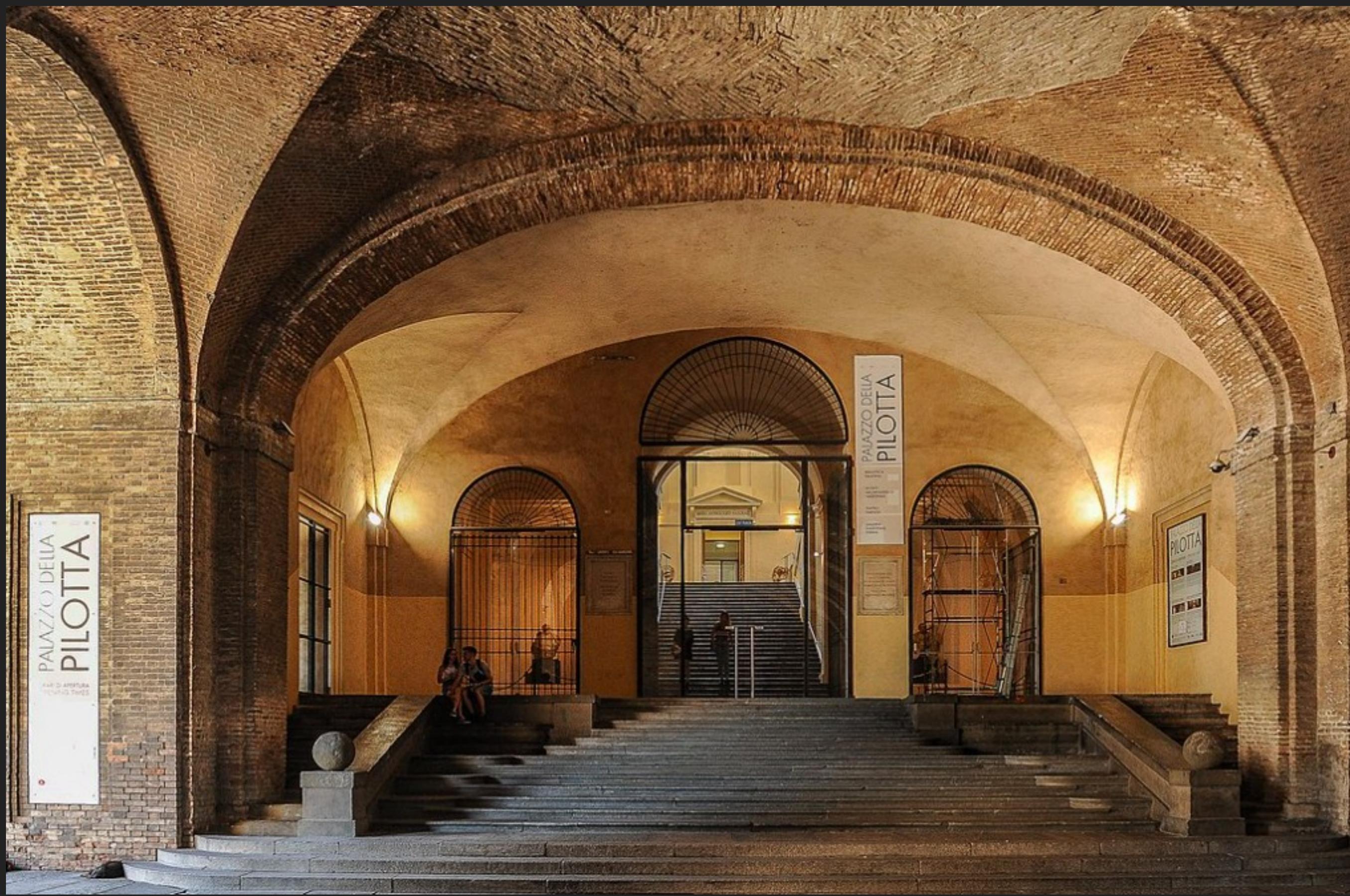
Realizácia: 1617 - 1618

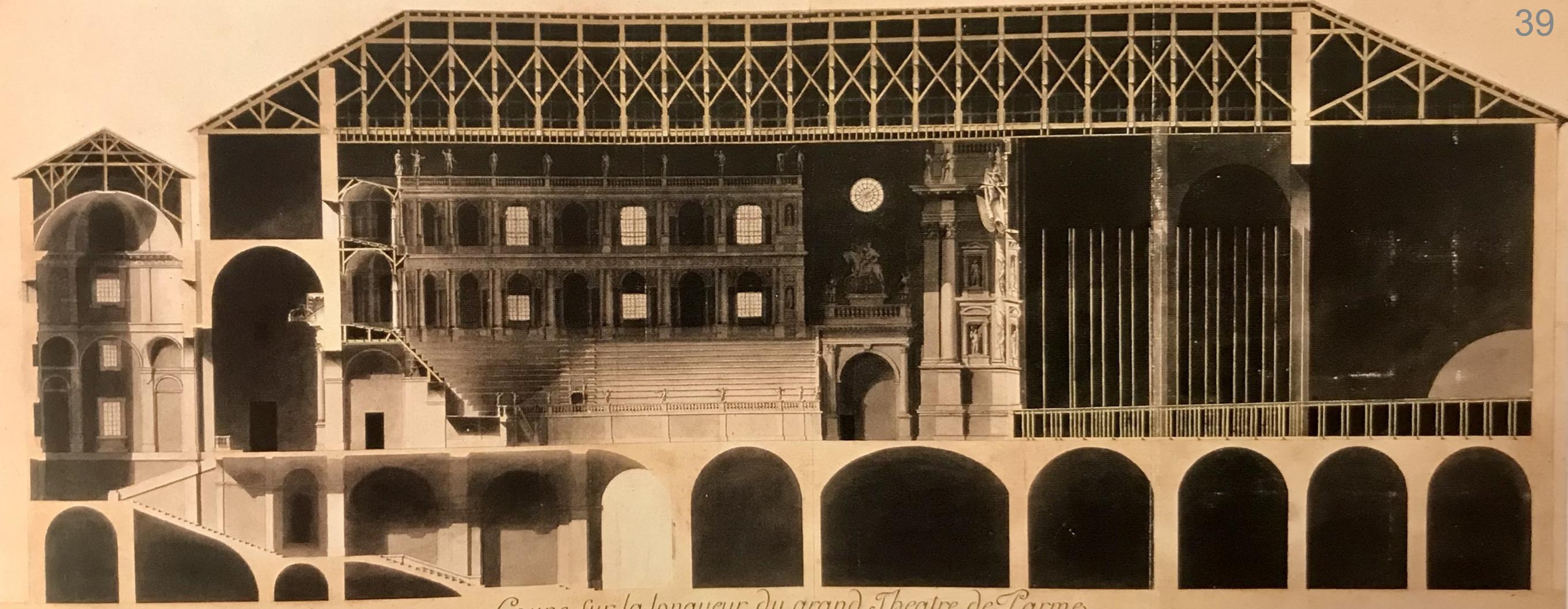
Architekt: Giovanni Battista Aleotti

Vnútorné rozmery: 86m dĺžka x 32 m šírka

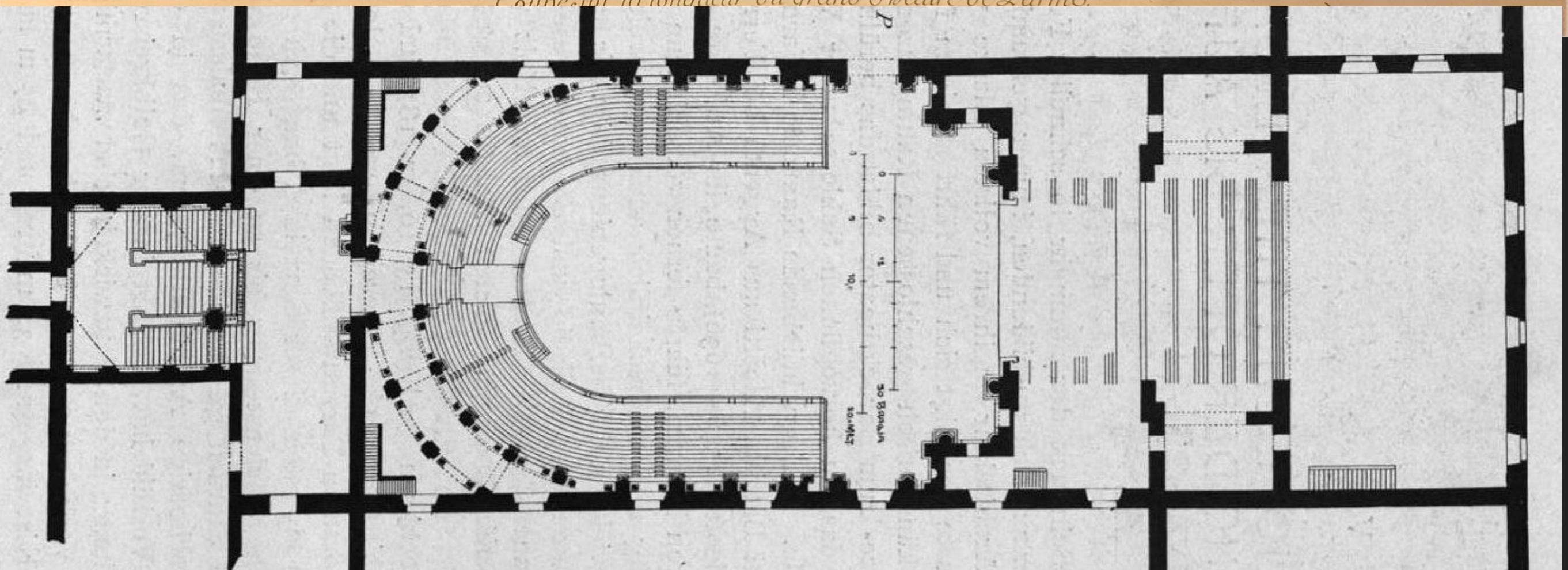
Hľadisko do tvaru U, pre 4000 divákov.

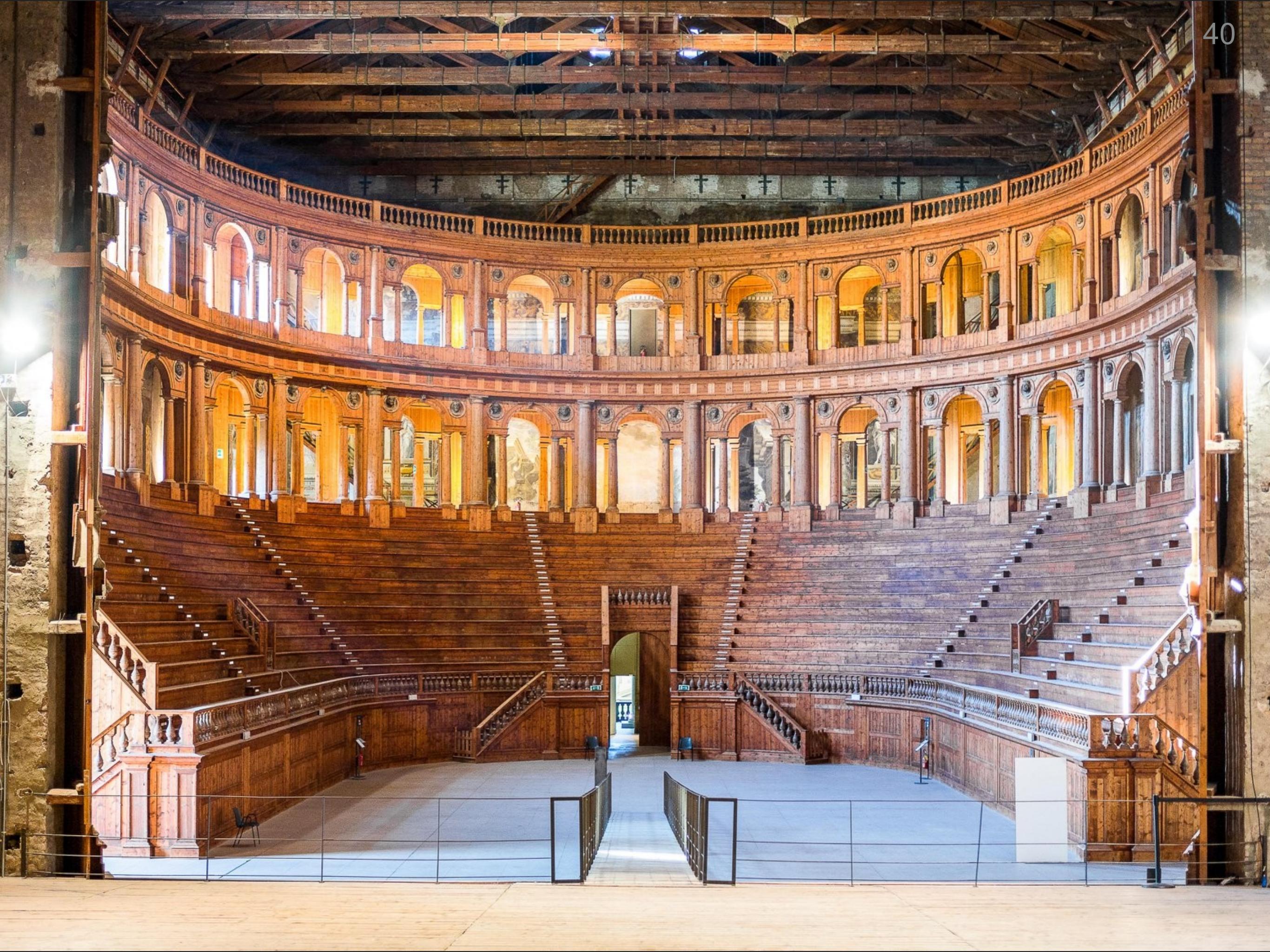
Divadlo je vsazeno do renesančního sálu paláce della Pilotta, který původně sloužil jako zbrojnice. V letech 1617 až 1618 sem Giovanni Battista Aleotti umístil dřevěné divadlo **opatřené dochovaným jevištním portálem**. Aleotti umožnil vznik divadla s hlubokou perspektivou. Divadlo je dochované dodnes.

Coupe sur la longueur du grand Théâtre de Parme.

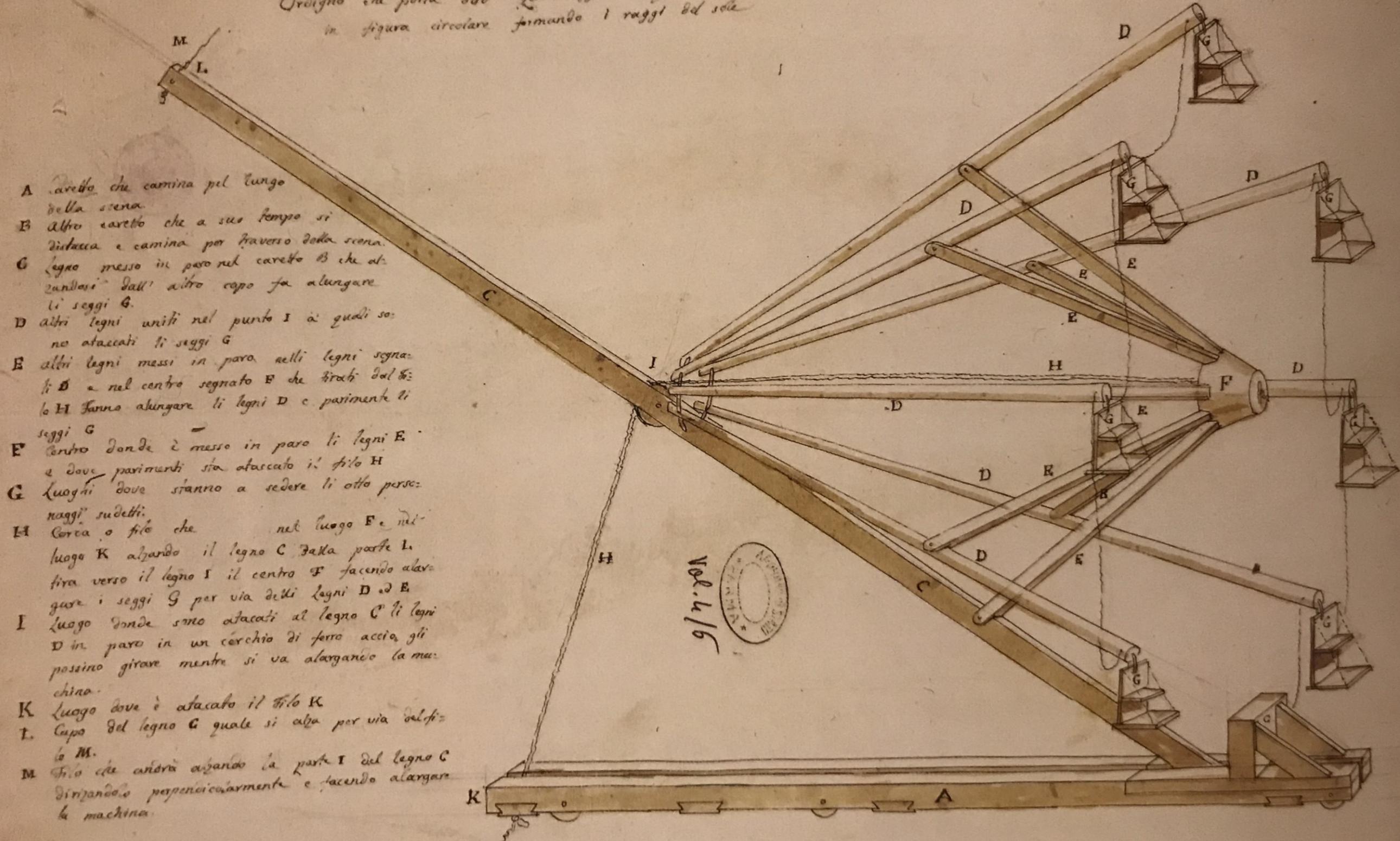

MACCHINA PER APPARIZIONE A VISTA, TEATRO FARNESE

Ordigno che porta otto personaggi i quali da principio saranno uniti poi a poco a poco si dilateranno in figura circolare formando i raggi del sole.

“CORAGO”

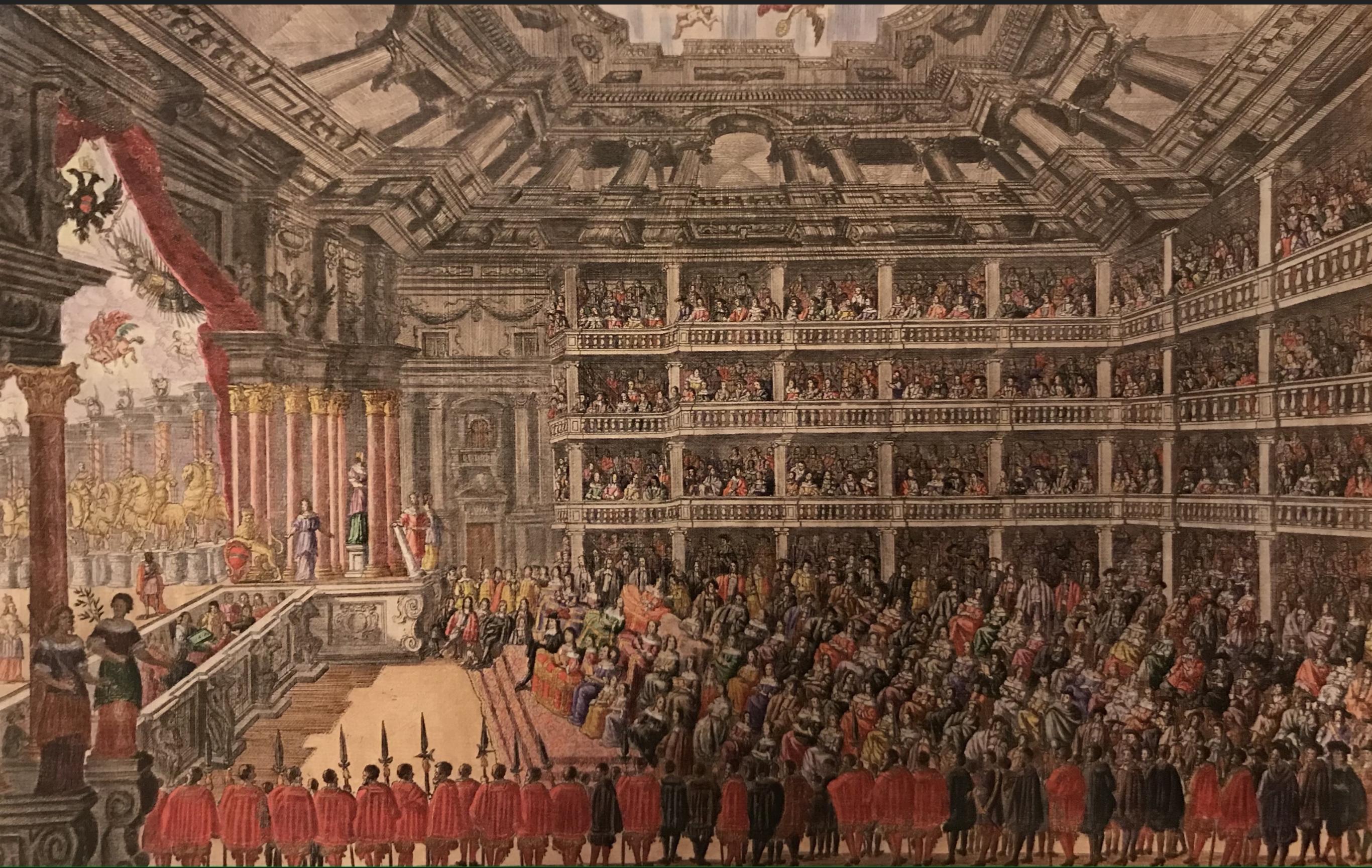
- ▶ zodpovedný za chod divadelných aktivítív,
- ▶ bol prítomný pri skúškach, manažoval prípravy,
- ▶ dohliadal na správny chod scénickej mašinérie počas predstavenia,
- ▶ kontroloval stav scénickej mašinérie (napr. : aj či je namazaná mechanika, aby počas predstavení “nevŕzgala”).

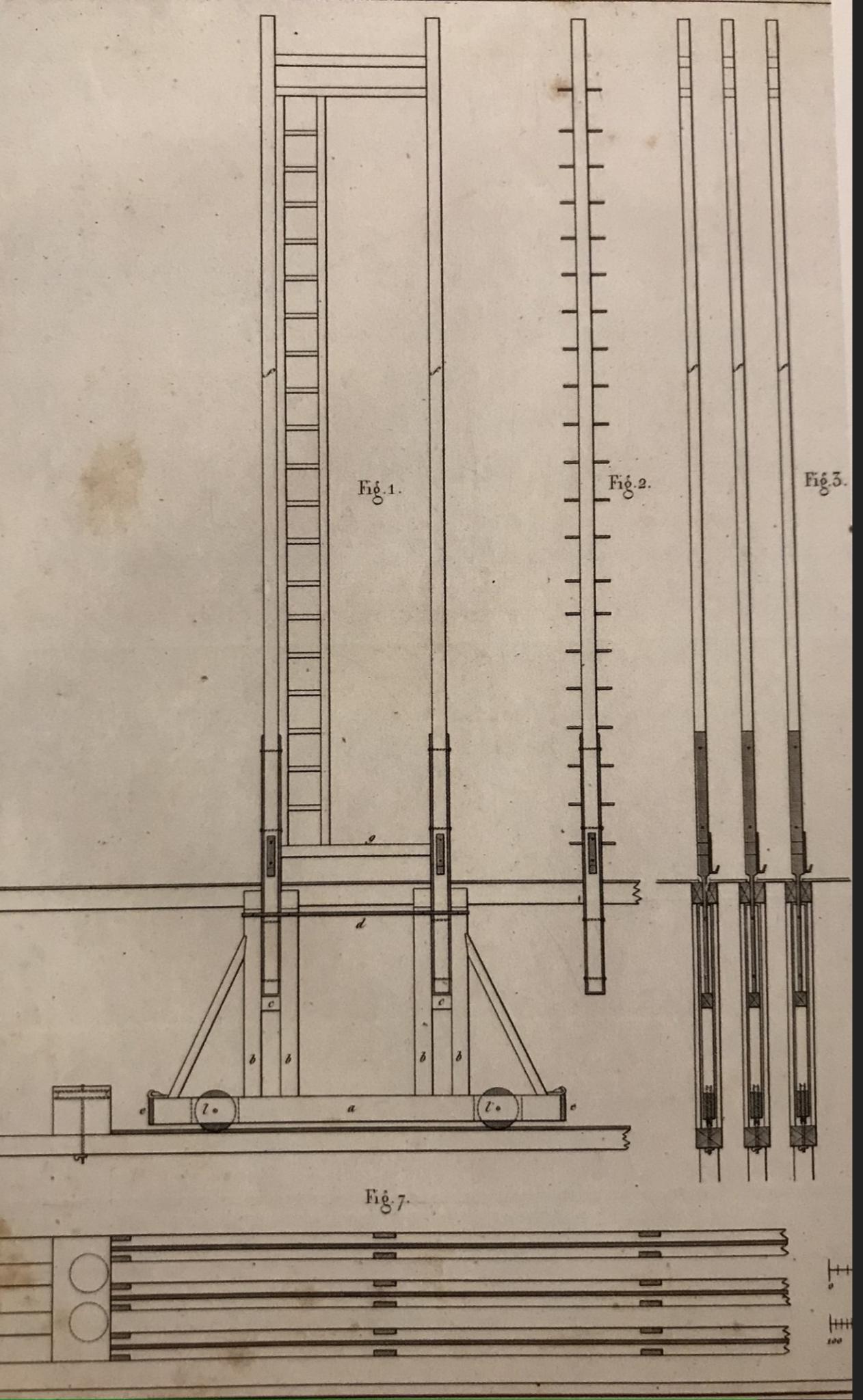

Teatro Grimani
a S. Giovanni Grisostomo

THEATER AUF DER CORTINA, VIEDEŇ, 1667
ARCHITEKT, SCÉNICKÉ NÁVRHY: LUDÓVICO BURNACINI
DREVENÉ DIVADLO, OSLAVA SŇATKU LEOPOLDA I.

46

- ▶ Divadelná mašinéria vo Farnese
- ▶ na príncipe kolajníc

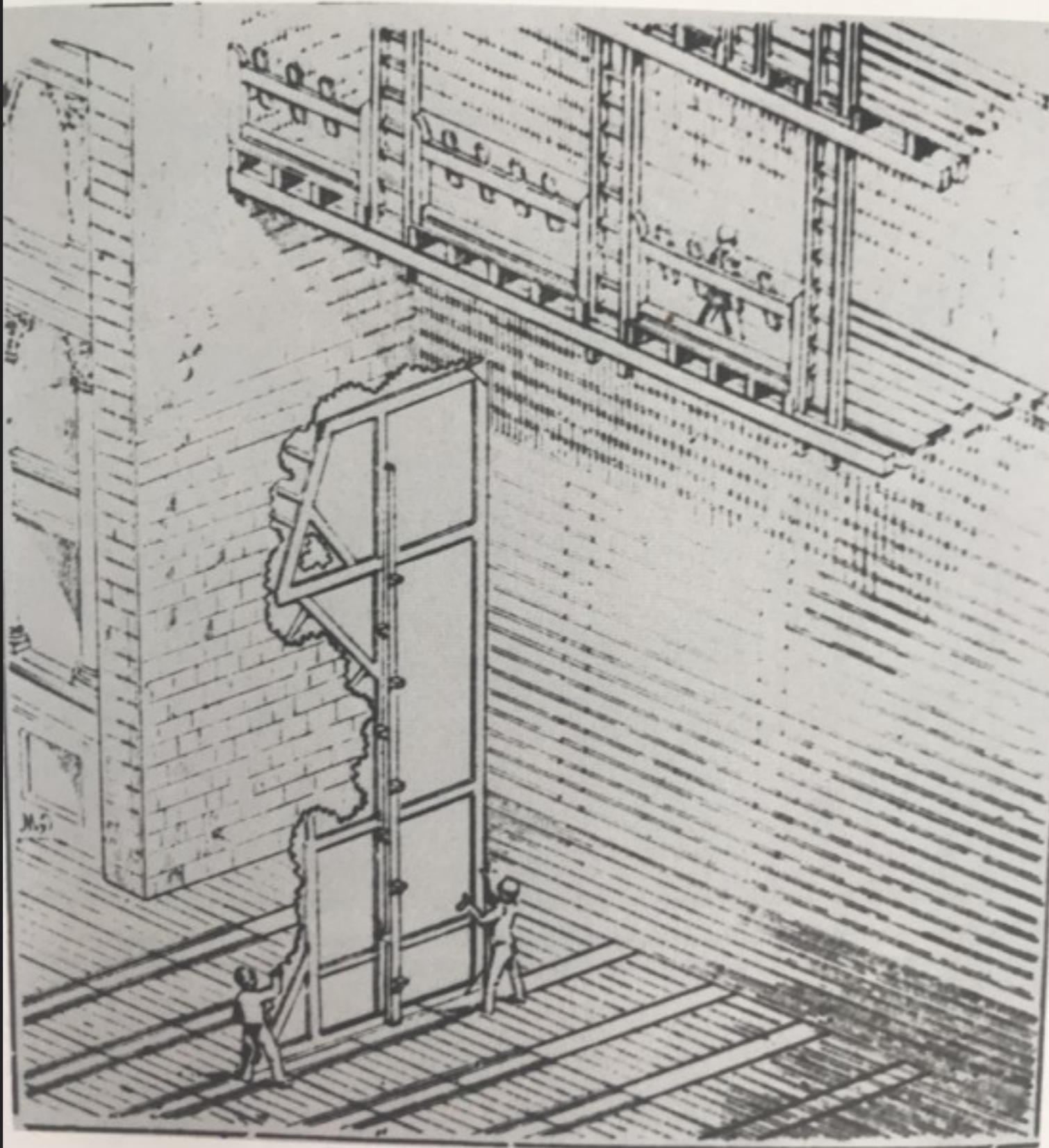
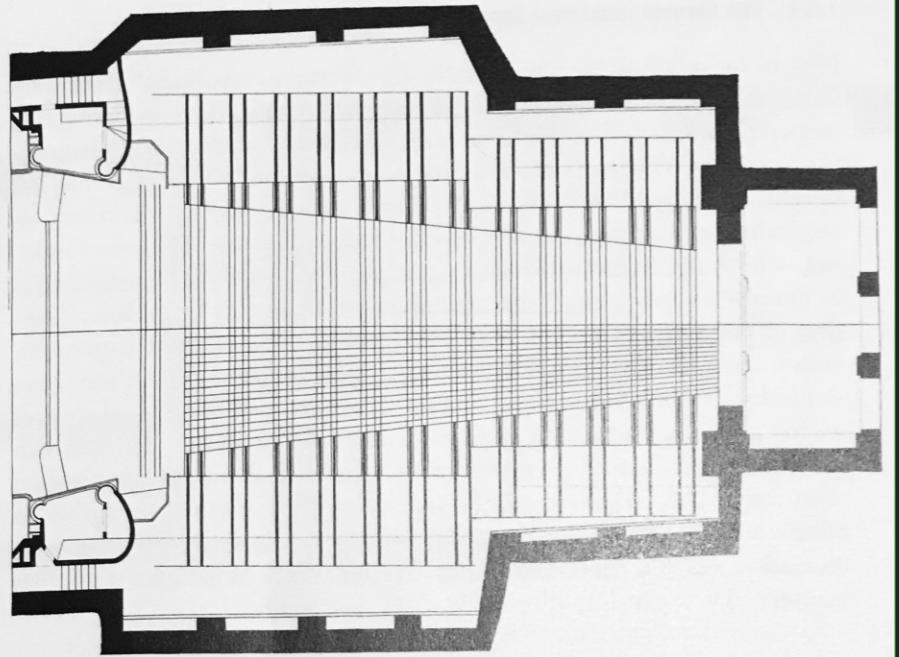
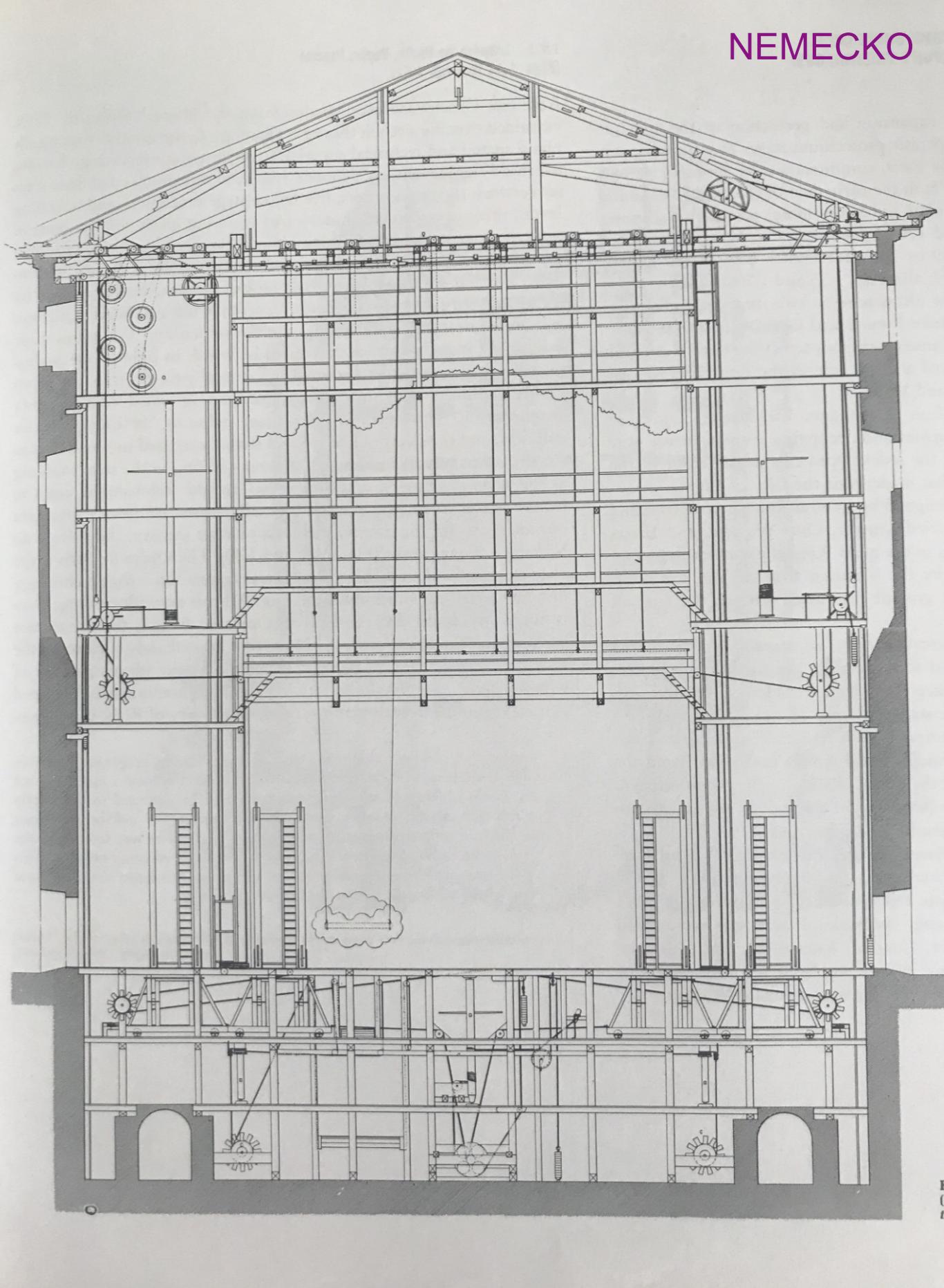
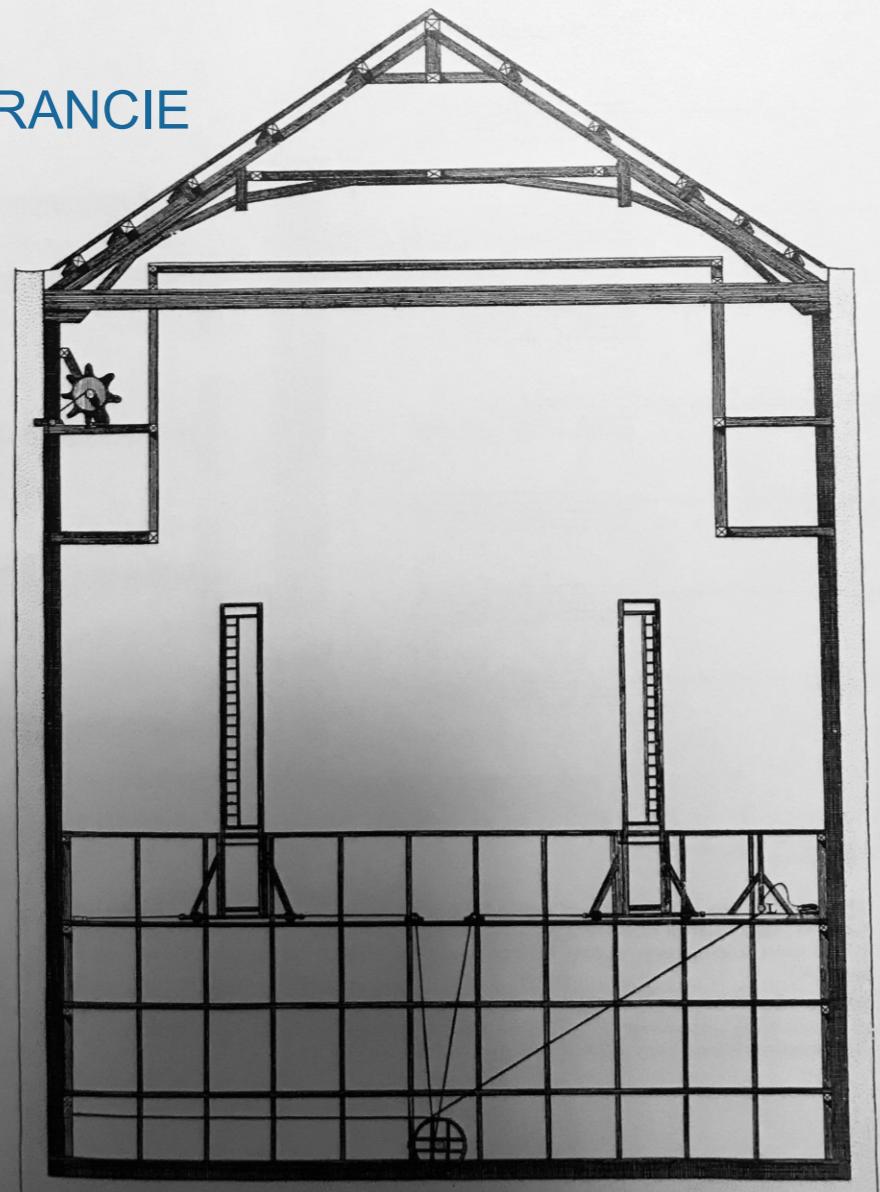

FIGURE 1.21 Isometric drawing of stage right showing the masonry proscenium wall, wooden bridges, stage floor slots, and scenery. [Yale Print Collection.]

FRANCIE

NEMECKO

Český Krumlov

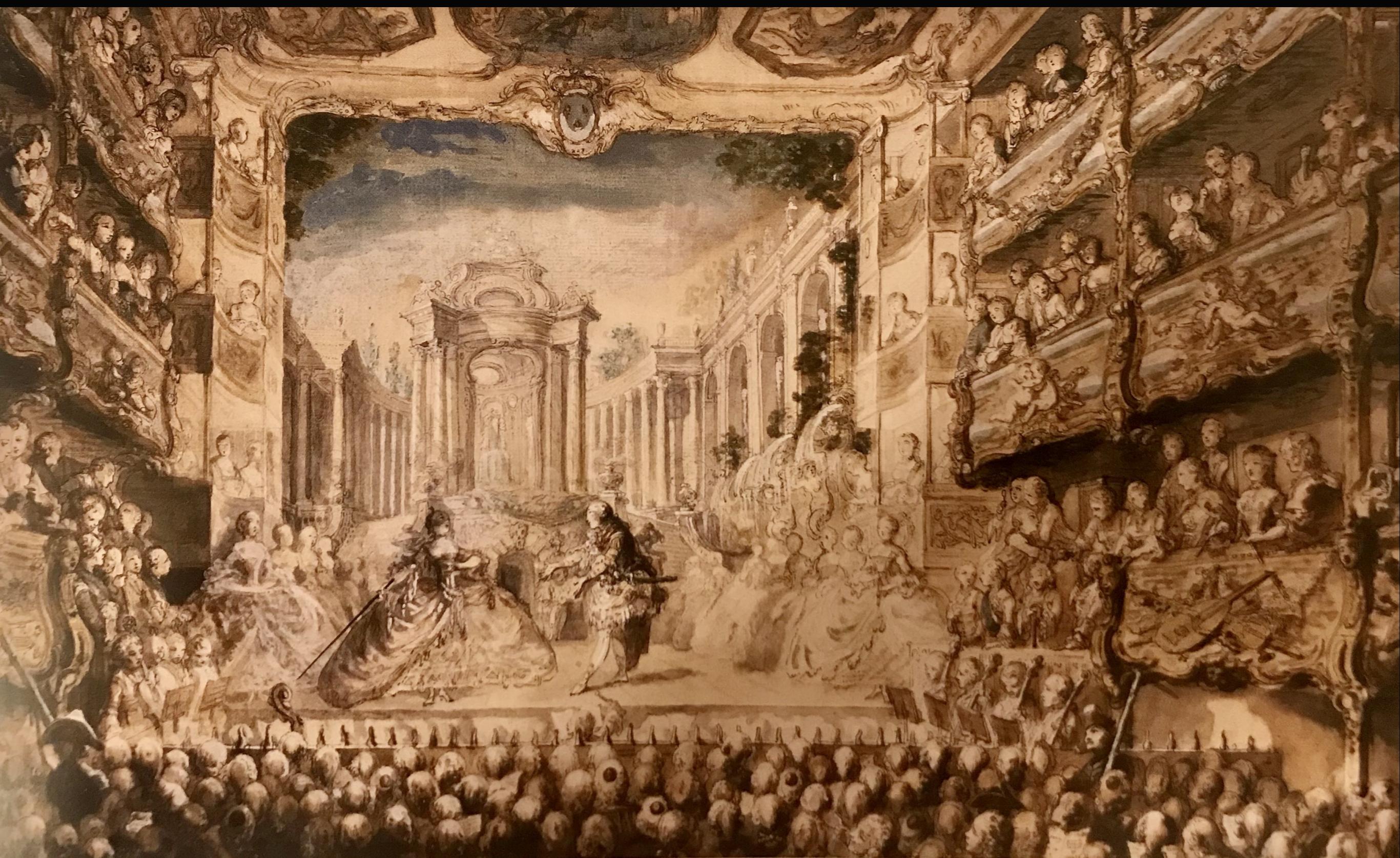
Český Krumlov

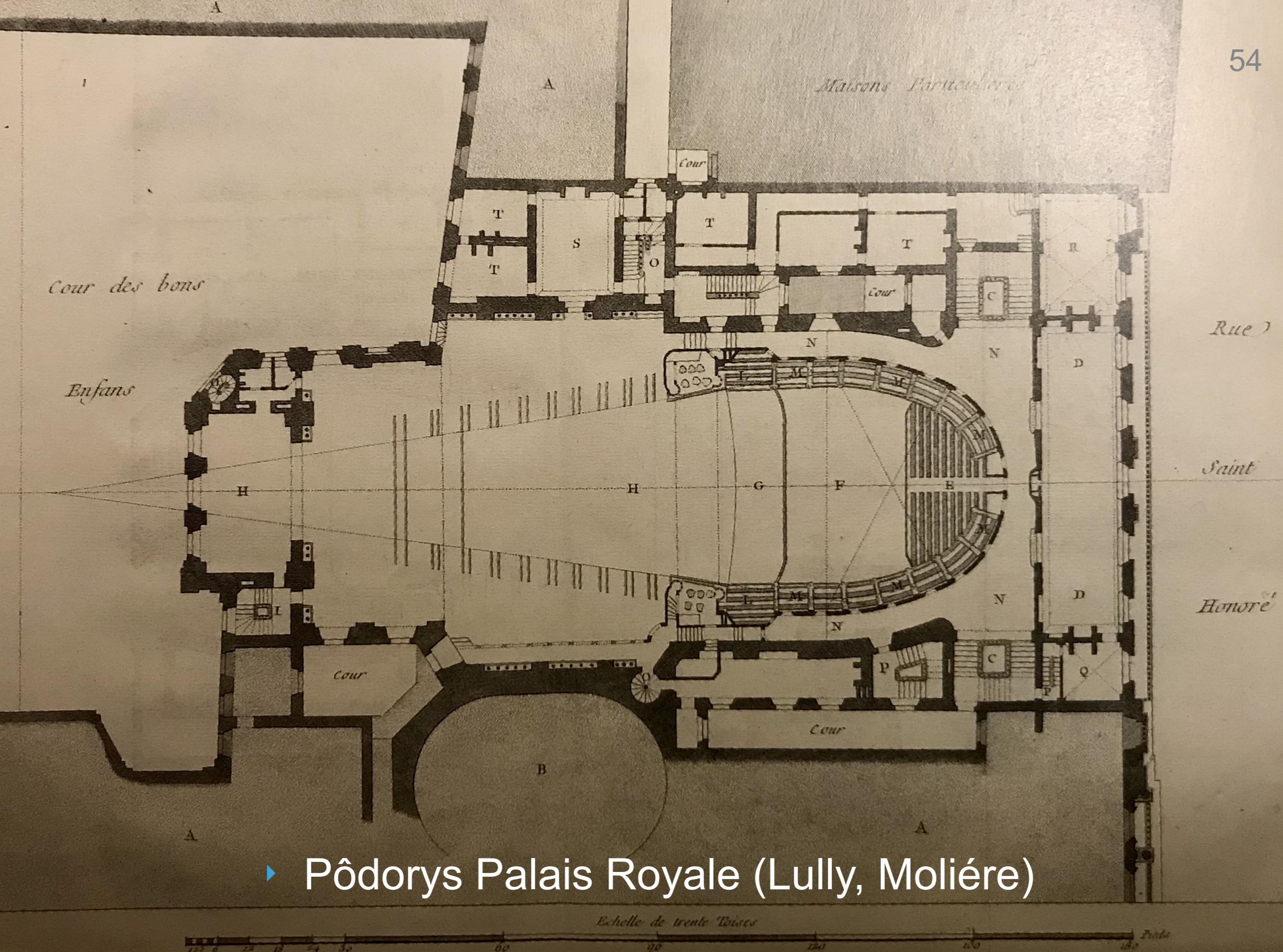

Český Krumlov – podjevištní prostor – stredový rumpál, cez kt. sa vymieňali kulisy na scéne

Lully – Armide (Palais Royal)

Maisons Particulières

OPERA SERIA

historické témy, antické Grécko alebo Rím, mytológia,
(vzhľadom k tomu sú prispôsobené aj kulisy),

opera by mala edukovať, nie len pobaviť (morálny
idealizmus)

troj-aktová,

Pietro Metastasio (1698-1782).

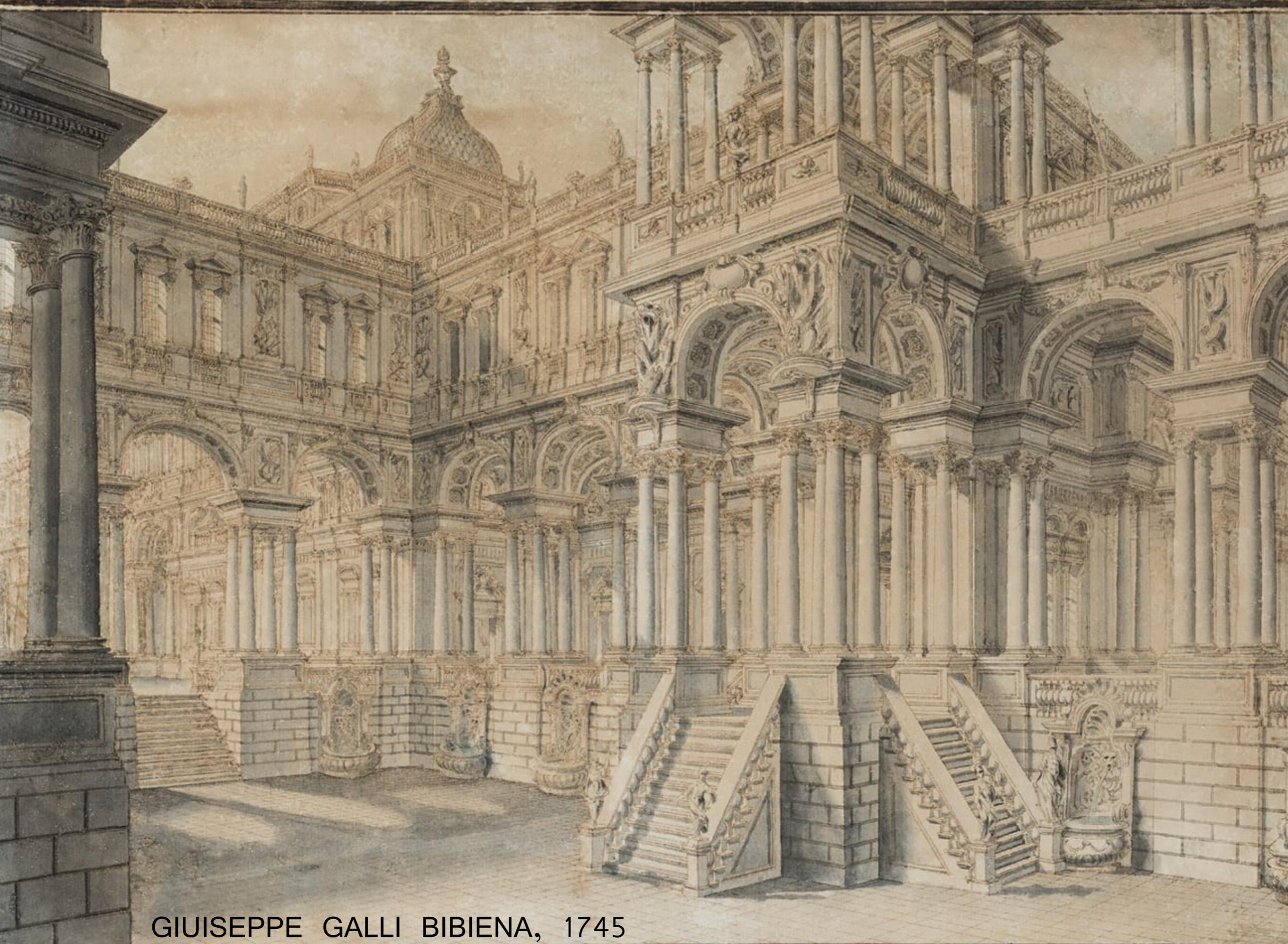
SCENICKA PRAX OPERY SERIE:

V opere sú na javisku zvyčajne **traja sólisti**. Hlavné postavy spájajú **spoločné záujmy**, zvyčajne láska alebo politika. Šľachtické motívy, správanie a **emócie riadia konanie mnohých postáv**.

Hoci sa vražda odsudzuje , pád v boji alebo samovražda sú priateľné, pričom smrť sa zvyčajne odohráva mimo javiska. Úloha chóru sice nie je úplne vylúčená, ale je vďačne redukovaná. Premeny kulís sa vyskytujú na javisku bez spevákov.

METASTASIO - DEMOFOONTE

GIUSEPPE GALLI BIBIENA, 1745

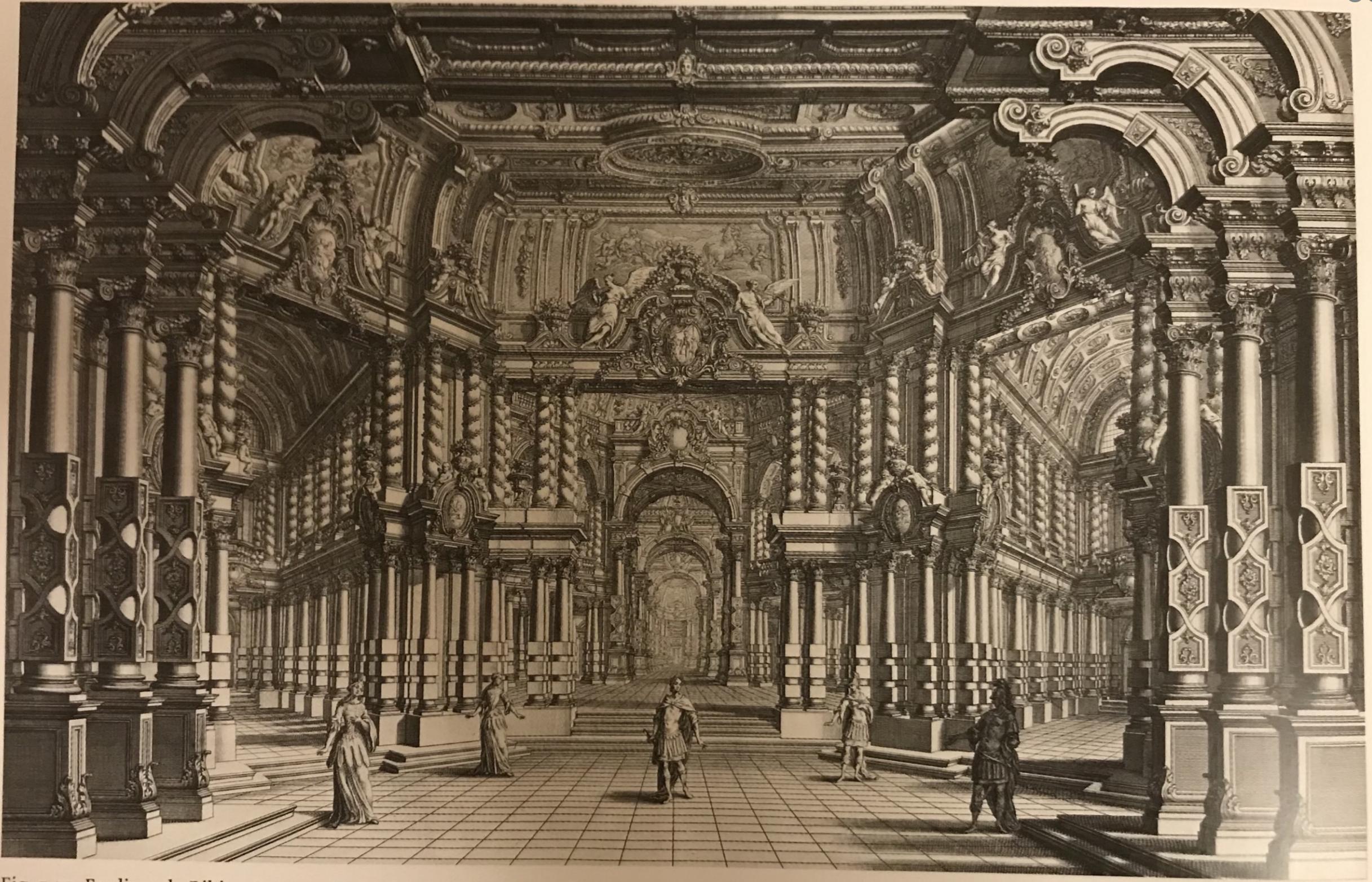

Fig. 5.13. Ferdinando Bibiena's scene design labeled *Luogo Magnifico* (Magnificent Location).

From Giuseppe Galli Bibiena, *Architettura, e Prospettive dedicate alla maesta di Carlo Sesto, imperador de' Romani (Augustae: Sotto la direzione di Andrea Pfeffel, 1740)*. TL1984.1.275. In the collection of the McNay Art Museum, gift of Robert L. B. Tobin. Photograph: Michael Smith.

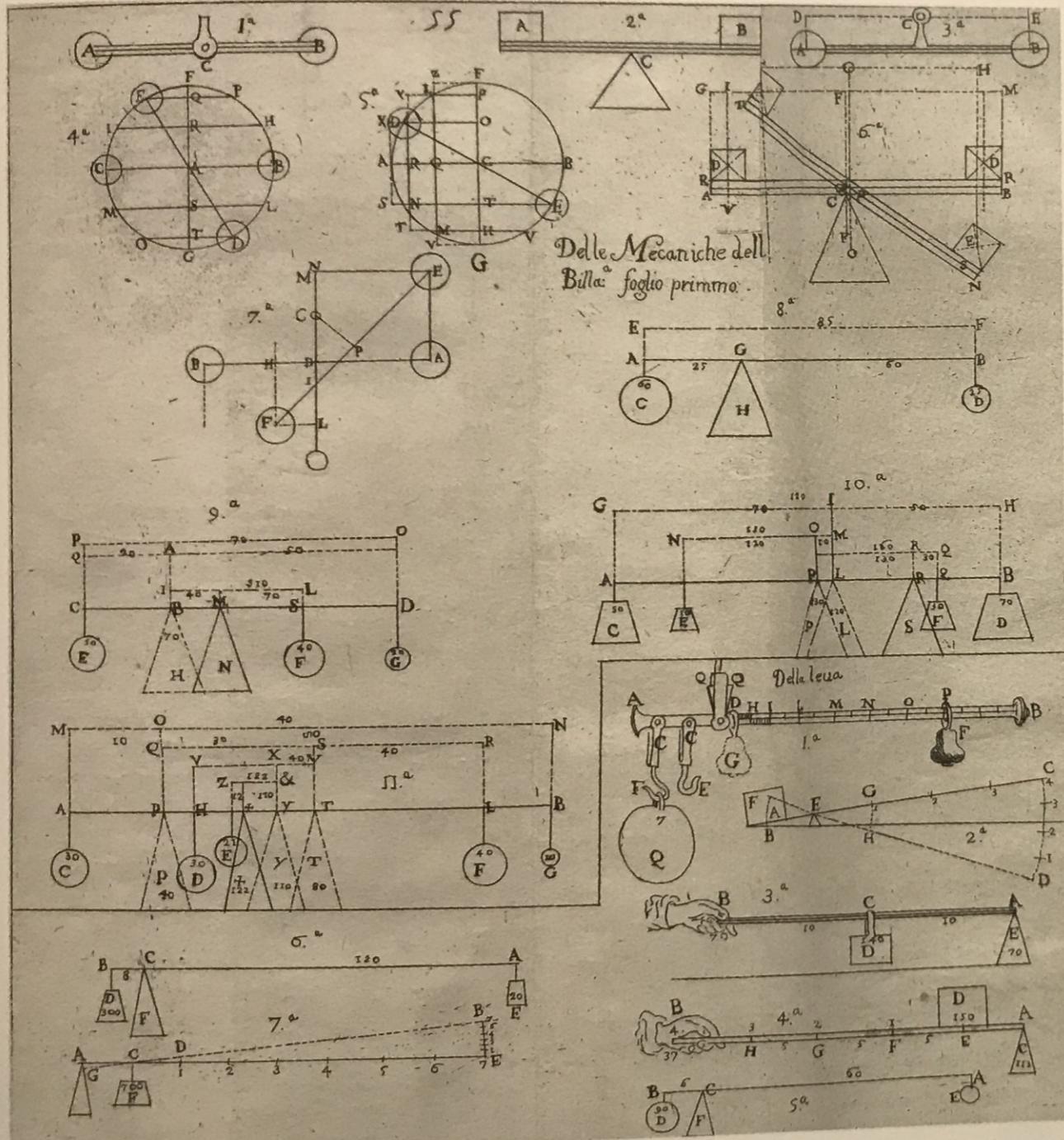

Fig. 5.20. Ferdinand Bibiena's illustration for counterweights.

From Ferdinando Galli Bibiena, *Direzioni della prospettiva teorica corrispondenti a quelle dell'architettura istruzione a' Giovani studenti di pittura, e architettura nell' Accademia Clementina dell' instituto delle-scienze istruzione a' Giovani studenti di pittura, e architettura nell' Accademia Clementina dell' instituto delle-scienze* (Bologna, Italy: nella stamperia di Lelio dalla Volpe, 1753). TL 1984.1.273.2. In the collection of the McNay Art Museum, gift of Robert L. B. Tobin. Photograph: Michael Smith.

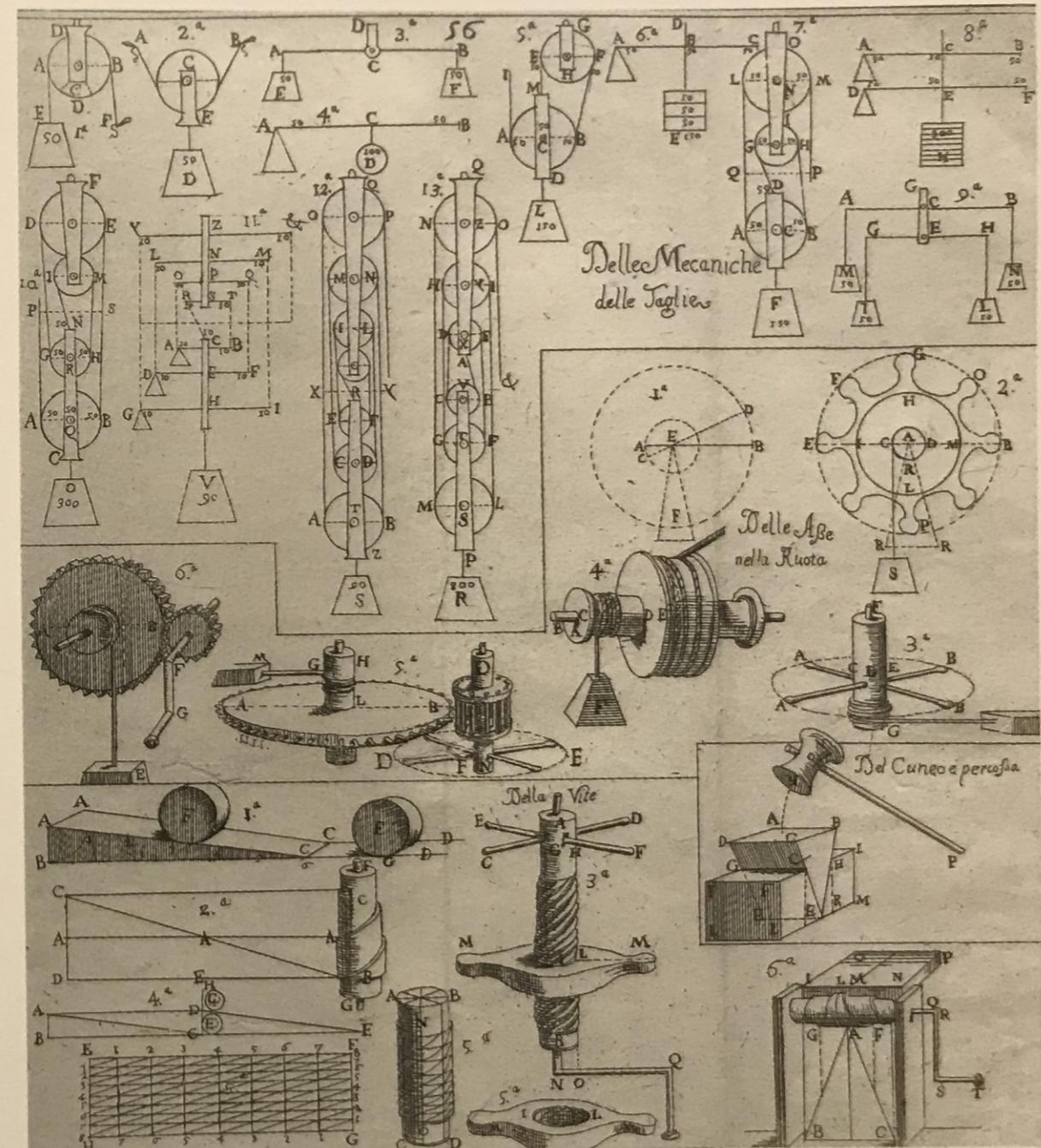

Fig. 5.21. Ferdinand Bibiena's illustration for counterweights and capstans.

From Ferdinando Galli Bibiena, *Direzioni della prospettiva teorica corrispondenti a quelle dell'architettura istruzione a' Giovani studenti di pittura, e architettura nell' Accademia Clementina dell' instituto delle-scienze istruzione a' Giovani studenti di pittura, e architettura nell' Accademia Clementina dell' instituto delle-scienze* (Bologna, Italy: nella stamperia di Lelio dalla Volpe, 1753). TL 1984.1.273.2. In the collection of the McNay Art Museum, gift of Robert L. B. Tobin. Photograph: Michael Smith.

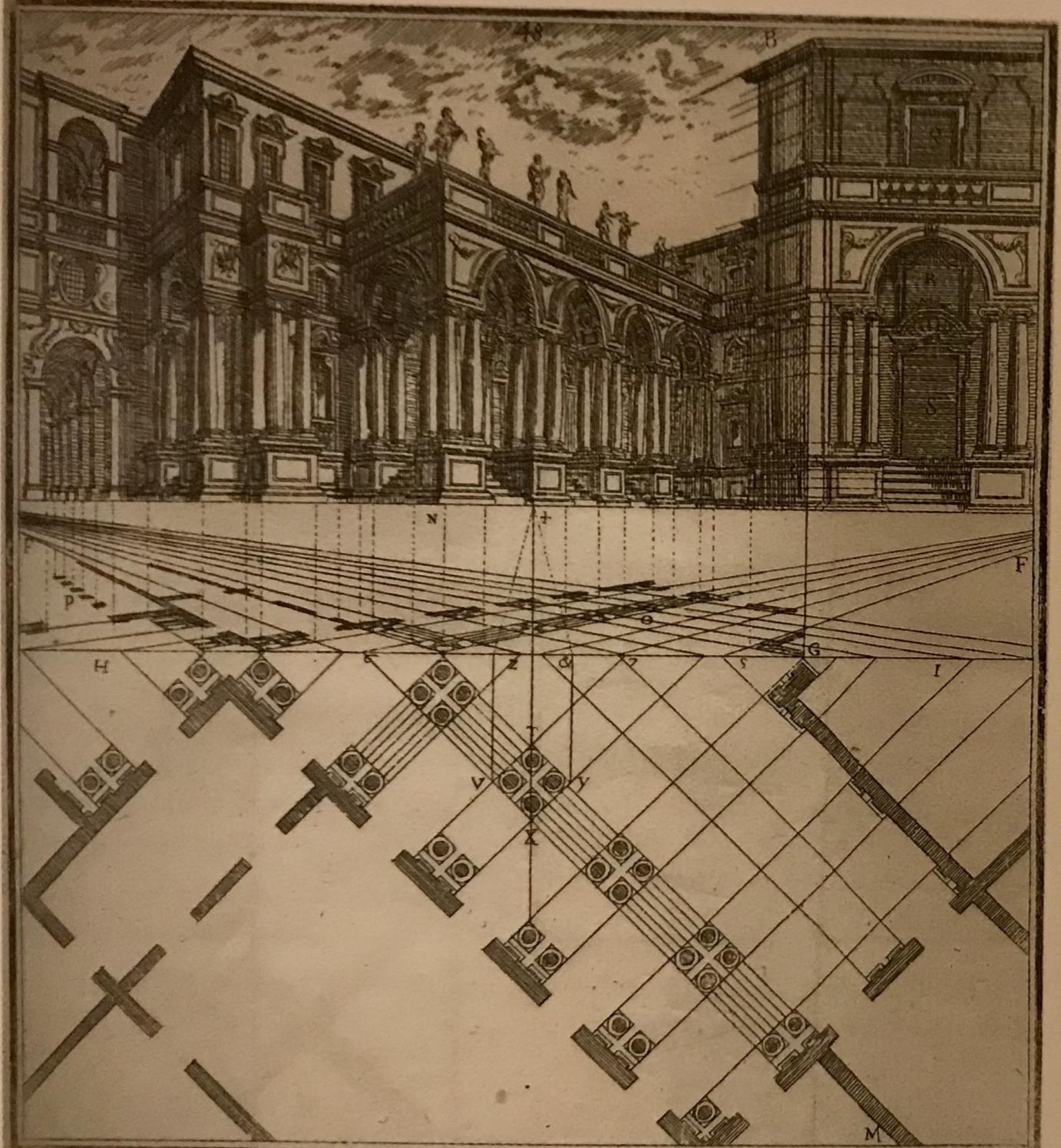

Fig. 5.9. Bibiena's illustration of a floor plan converted into a scenic drawing. His view of how to design a scene, room, or hall seen at an angle.

From *Ferdinando Galli Bibiena, Direzioni della prospettiva teorica corrispondenti a quelle dell'architettura istruzione a' Giovani studenti di pittura, e architettura nell' Accademia Clementina dell' instituto delle-sciensi* (Bologna, Italy: nella stamperia di Lelio dalla Volpe, 1753). TL 1984.1.273.2. In the collection of the McNay Art Museum, gift of Robert L. B. Tobin. Photograph: Michael Smith.

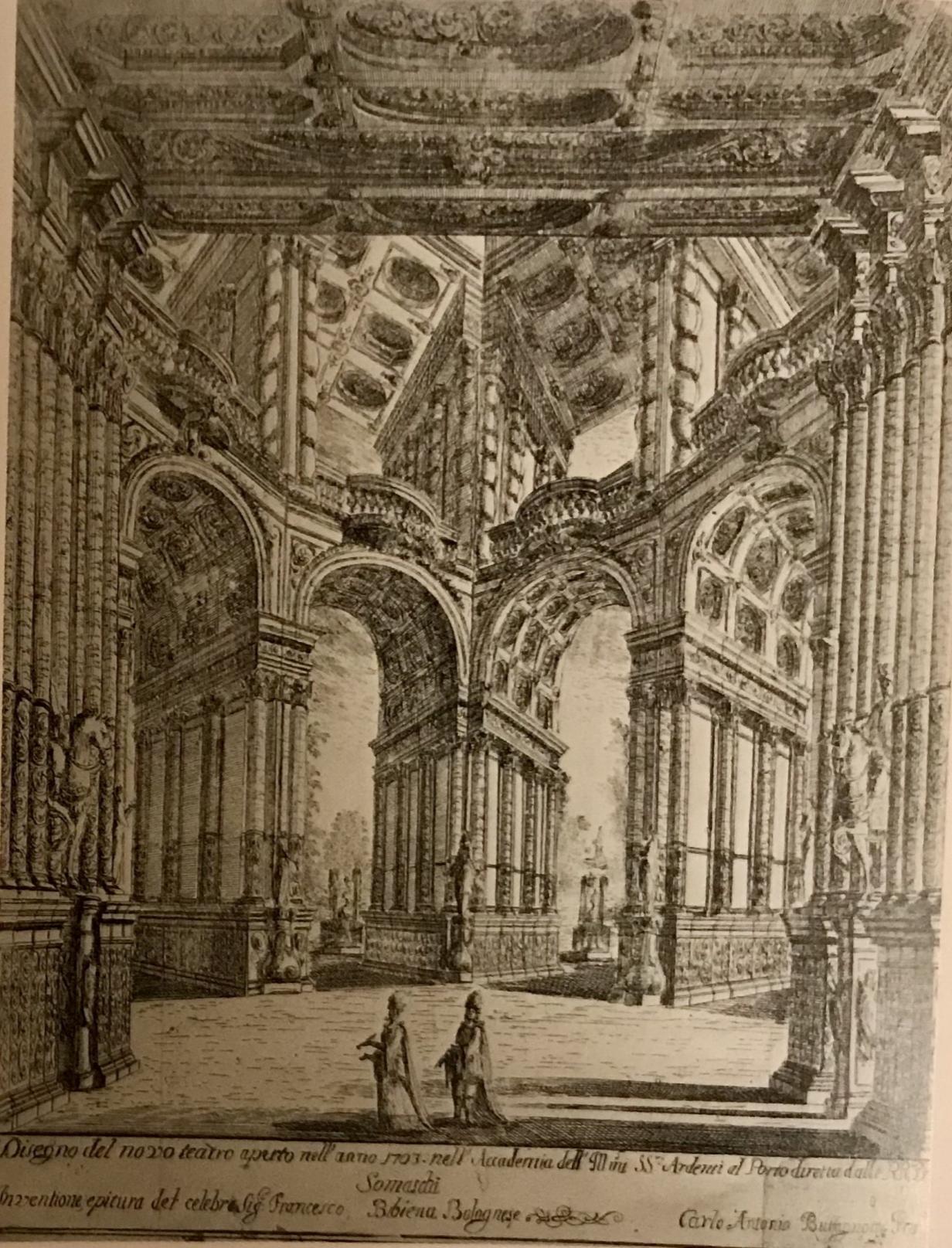

Fig. 5.10. Inscription on the bottom of the picture: "Disegno del novo teatro aperto nell' anno 1703. nell' Accademia dell' Ill mi SS. Ardemi Al Porto diretta dalli RRPP, Inventione, epitura del celebre Sig. Francesco Bibiena Bolognese. Carlo Antonio Buffagnotti." ("Drawing of the new theatre that opened in 1703. In the Academy of SS. Ardemi Al Porto directed by RRPP, conceived and painted by the known Mr. Francesco Bibiena, Somaschi, of Bologna, Carlo Antonio Buffagnotti.")

Fig. 5.16. Stage of the Bayreuth Opera House, built as the Margraf's court theatre by J. Saint-Pierre. Interior decoration by Giuseppe and Carlo Bibiena.

Opera, Bayreuth, Germany. Photograph © Erich Lessing / Art Resource, NY.

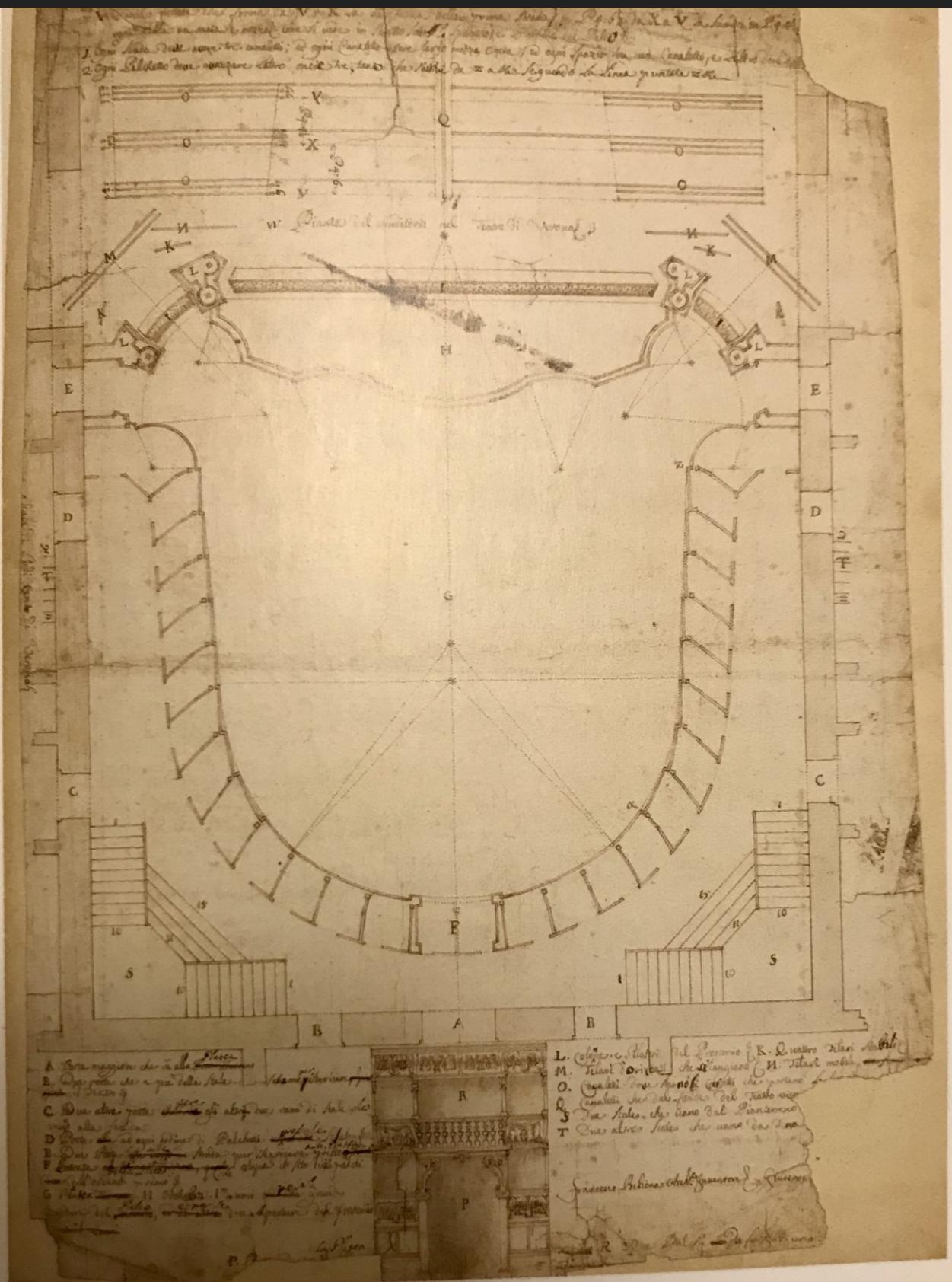

Fig. 5.2. Floor plan for *scena per angolo*, Teatro Filarmonico of the Accademia Filarmonica of Verona, Italy. Auditorium floor plan and main entrance elevation, 1715–1720. Wings near the front of the stage were situated parallel to the plaster line, but wings midstage and upstage were situated in various asymmetrical configurations.

Pôdorys Teatra Filarmonica vo Verone.

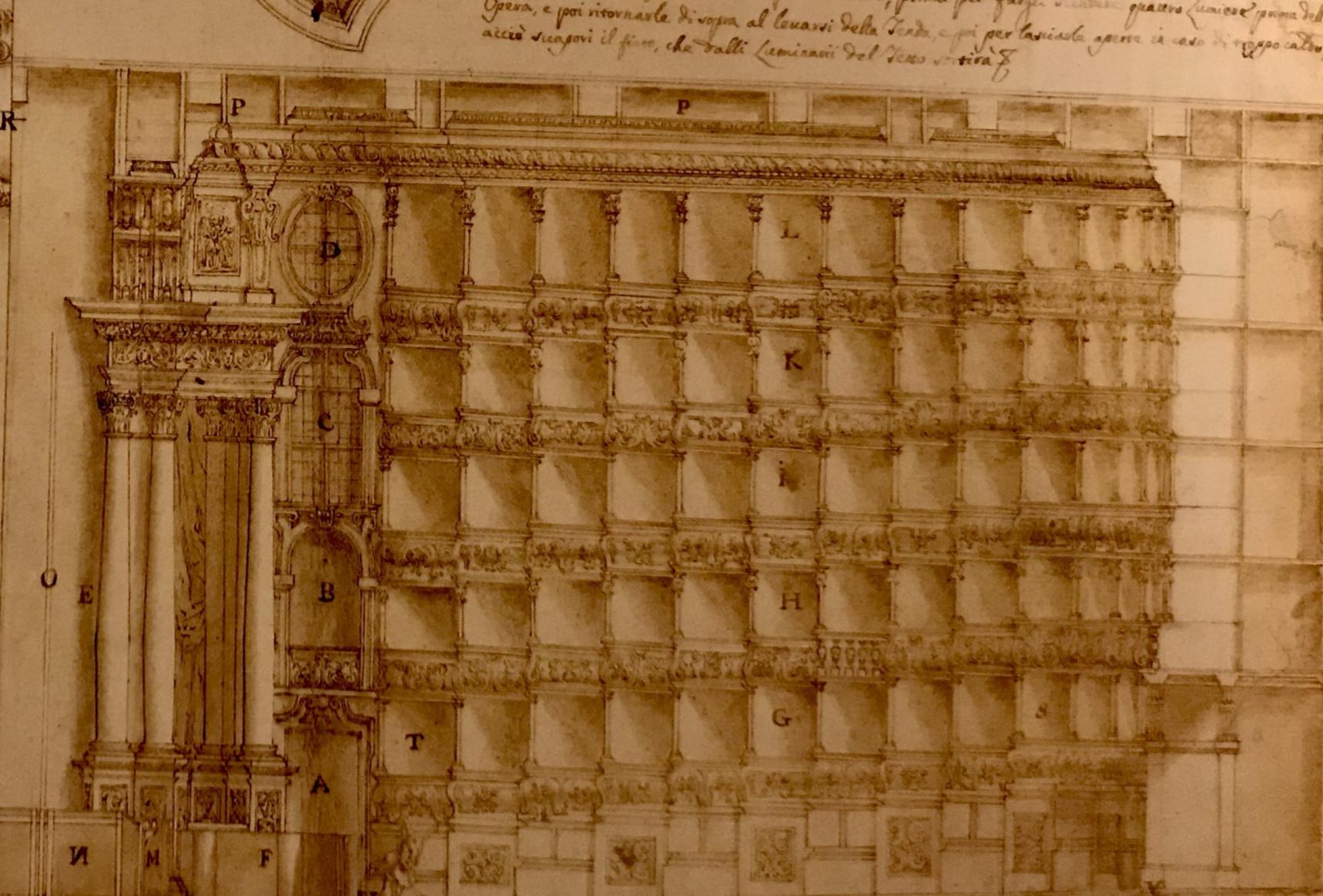
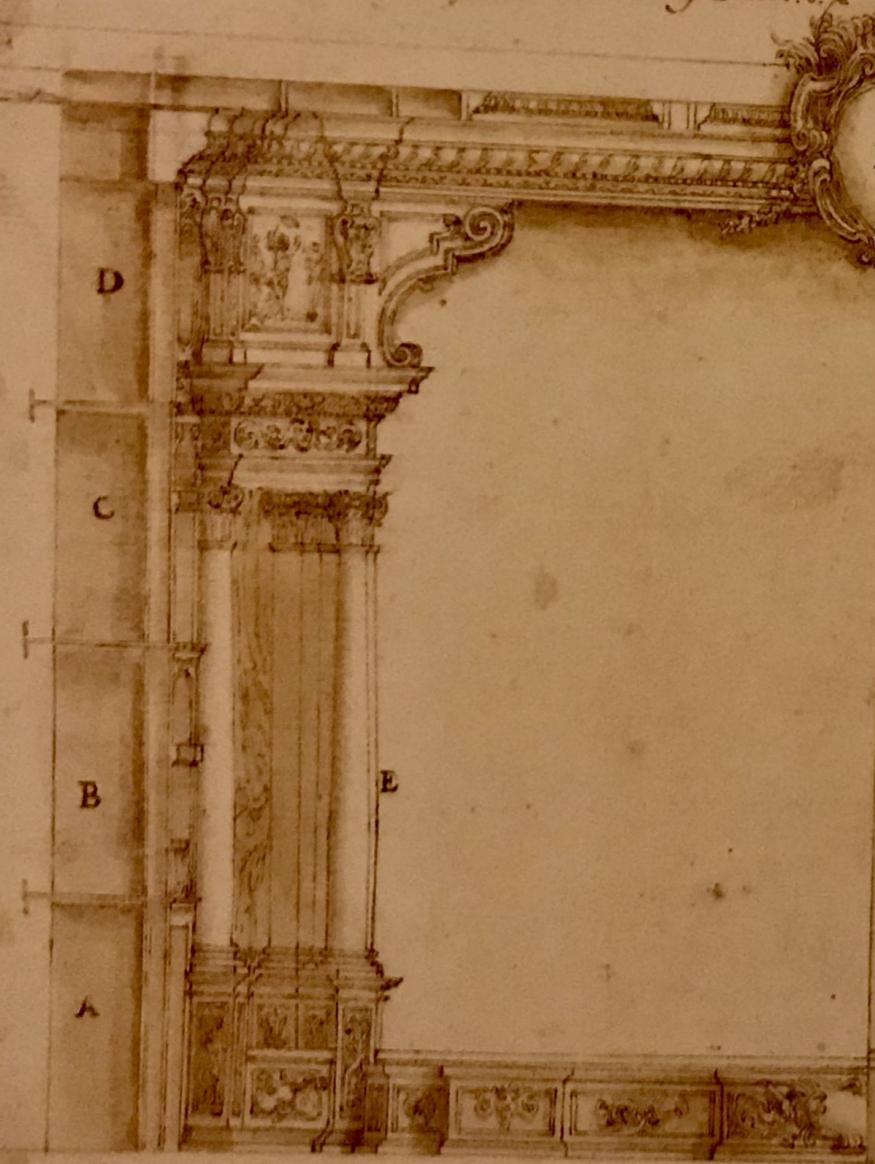
Architekt: Francesco Galli Bibiena

Spruzzo, & il Susto nel retro del Teatro di Verona et ha, infine

Il Proscenio, & ogni altra parte del Auditorio deve essere fatto di Tavola sociale, e ben stagionata, e dal
tra parte occulta deve essere di Tavola grossa, tanto da tutto l'Auditorio formi un pavimento che non
R. Cartella quale è disegnata in faccia senza scoria, la quale poi dovrà restare pendente sotto la
suffitta, e sotto il Proscenio.

T. Dal piano Orizzontale VX, il Parapetto T deve essere alto piedi .xii, ed ogni Palchetto deve essere
in alzetta circa quattro, tanto da il Labellone S. avrà il suo Parapetto alto dalla linea Orizzontale
la VX Piedi come

VX. Linea Orizzontale del Bancherreno, qual si abbia dal x.ay Piedi .x. X.

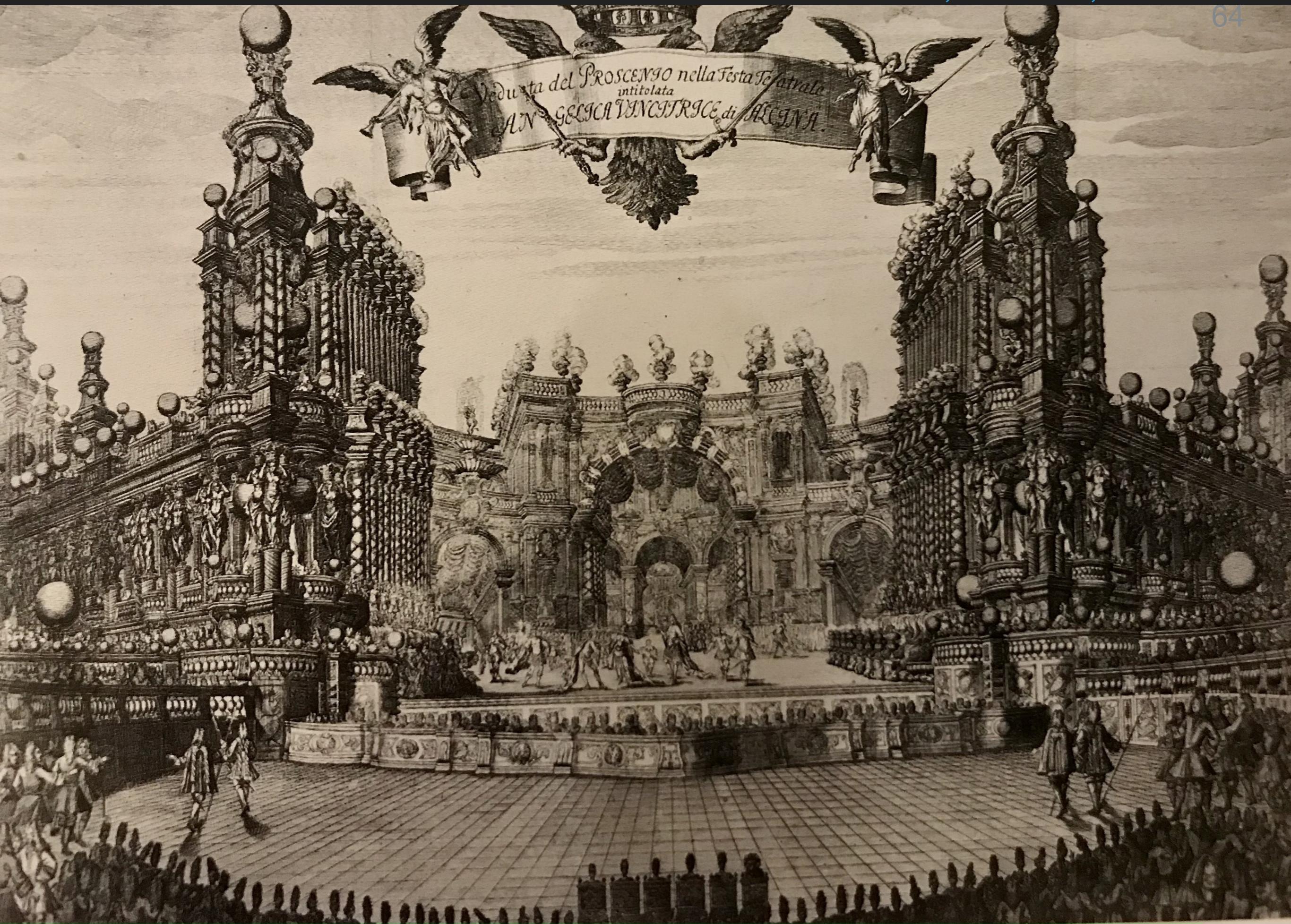
Q. Quattro cassette le quali devono aprire e serrare; prima per farli scendere quando finisce l'opera, e poi ritornarle di sopra al levarsi della Tenda, e poi per lasciare aperte in caso di appagno caldo,
accio segnori il fine, che dalli Luminari del Teatro si tirerà.

Quarta uaria alla Scena. B. Palchetti per le Concerti Musici. C. D. finestre per dar luma al Teatro in tempo di giorno. E. Proscenio, e platea. F. Ordinazione. G. Quarto ordine di Palchetti. H. Il lucido adatto a luce. I. Quinto ordine di Palchetti. L. Quinto ordine di Palchetti. M. Sito dove i binari scendono, ed ascendono per far rotta, e girare. N. Principio del Teatro o Scena. O. Salars nobili che necessariamente non debbono mancare. P. Soffitto. Questo deve essere fatto di Tavola sociale. S. Abeto nella parte da basso, attaccate al di fuori delle porte del Teatro, e sopra le pareti di Tavola grossa, le quali non debbono mancare. T. Soffitto, una cassa in legno, et a due piani, e del due piani. I. Orchestra di ogni palchetto a uno a mezzo ordine. S. Scaffali Biblioteca, et libri innumerevoli, quattrocento libri.

Scalda di ogni piano di Verona.

FERDINANDO A GIUSEPPE BIBIENA - ALCINA, VIEDEŃ, 1716

64

ALCINA

„Divadlo je také veľké, že je ľažké preniesť oko až na jeho koniec.... V prvom dejstve bol zobrazený palác, **honosne osvetlený a vyvýšený nad baňou zlata a drahých kameňov.**

Druhé dejstvo **odhalilo dva púštne ostrovy, oddelené kanálom** a obývané divokými netvormi. V diaľke bolo vidieť dlhý úsek mora s množstvom lodí a uprostred strmú skalu, z ktorej šľahali plamene.

Na konci dejia **skala zmizla tak, že sa rozdelila na polovicu a zmenila sa na dve lode.** Medzi ostatnými loďami boli štyri obzvlášť nádherné a tie viedli rytierov a Ruggierových prívržencov. **V poslednom dejstve sa z pústnych ostrovov stali Ostrovy šťastia...**

Nakoniec sa objavil lietajúci stroj s tabuľou znázorňujúcou “Univerzálnu šťastie” a nad ním rytieri a hrdinovia, ktorí sa zúčastnili na záverečnom balete.“

„V srpnu **1723** přijel císař Karel VI. do Prahy, aby se tu dal korunovat na českého krále. Návštěva byla spojena s řadou okázalých slavností, mezi nimiž zaujalo významné místo velkolepé představení opery „*Costanza e Fortezza*“, kterou k té příležitosti **složil rakouský skladatel Johann Joseph Fux** a pro jejíž **provedení vybudoval za Jelením příkopem v těsné blízkosti hradní jízdárny velké otevřené divadlo Giuseppe Galli-Bibiena**. Celá stavba zaberala plochu přibližně **40×120 metrů**, celková hloubka jeviště téměř **70 metrů**. Hledišti dal tvar rozlehlého, **na lyrovém půdorysu založeného amfiteátru (podobne ako v Teatre Filarmonice)**, korunovaného sloupovou galeríí nad nejvyšší řadou. Parter zůstal převážně volný pro stojící diváky, císařský pár měl svá křesla pod baldachýnem na vyvýšeném pódiu.

Výprava využila prakticky neomezených podmínek na volném prostranství a zároveň podřídila svou techniku daným možnostem scény pod širým nebem. Zcela přirozeně odpadlo jinak hojně využívané provaziště.

Do děje zasahující božstva se vynořovala **z propadla v říčním toku**, znázorněném suchými prostředky, anebo se **objevovala v dekoraci vyjízdějící z hloubky scény** a rozevírající se do podoby jakéhosi trojdílného oltáře. Pozadí scény nebylo možno uzavřít klasickými zavěšenými prospekty, ale uplatnila se tu do hloubky členěná soustava rozměrných stojeck, které bočním posunem bud' zakryly předchozí scenérii anebo naopak otevřely nový pohled na předtím skrytě vyměněnou dekoraci.

Také boční kulisy se měnily atypickým a odjinud neznámým způsobem, a to **postupným odklápením na postranních závěsech jako listy v knize**. Štědrých prostorových možností se však využilo i pro půdorysnou dispozici scény a dimenzování jejích dekorací. Hrací plocha tu neměla charakteristický lichoběžníkový půdorys barokních scén, jímž se zesiloval hloubkový perspektivní efekt.

Jeviště mělo protáhle obdélníkový půdorys. S jeho neměnnou šírkou se směrem do hloubky zjevně nezmenšovala ani výška kulis, takže i velké sborové scény v pozadí se odehrávaly v dekoracích přirozené velikosti. Konečně i jeviště „**portál**“ **tvořily pouze dvě boční věže** pod bizarními báněmi, nesoucí otevřené lóže pro dva oddělené trubačské sbory.“

Teatro e Proscenio della festa Teatrale intitolata CO STANZA e FORTEZZA rappresentata nel Reale Castello di Praga l'anno MDCCXXIII.

Giuseppe Galli Bibiena Primo Ingegnere et Architetto di sua Maestà Czarskoye Selo

Domenico Tiepolo Bas.

Fig. 5.22. Filippo Juvarra's design for scene XVI, "Portico avanti al Tempio di Giove," in *Giunio Bruto*, 1711.

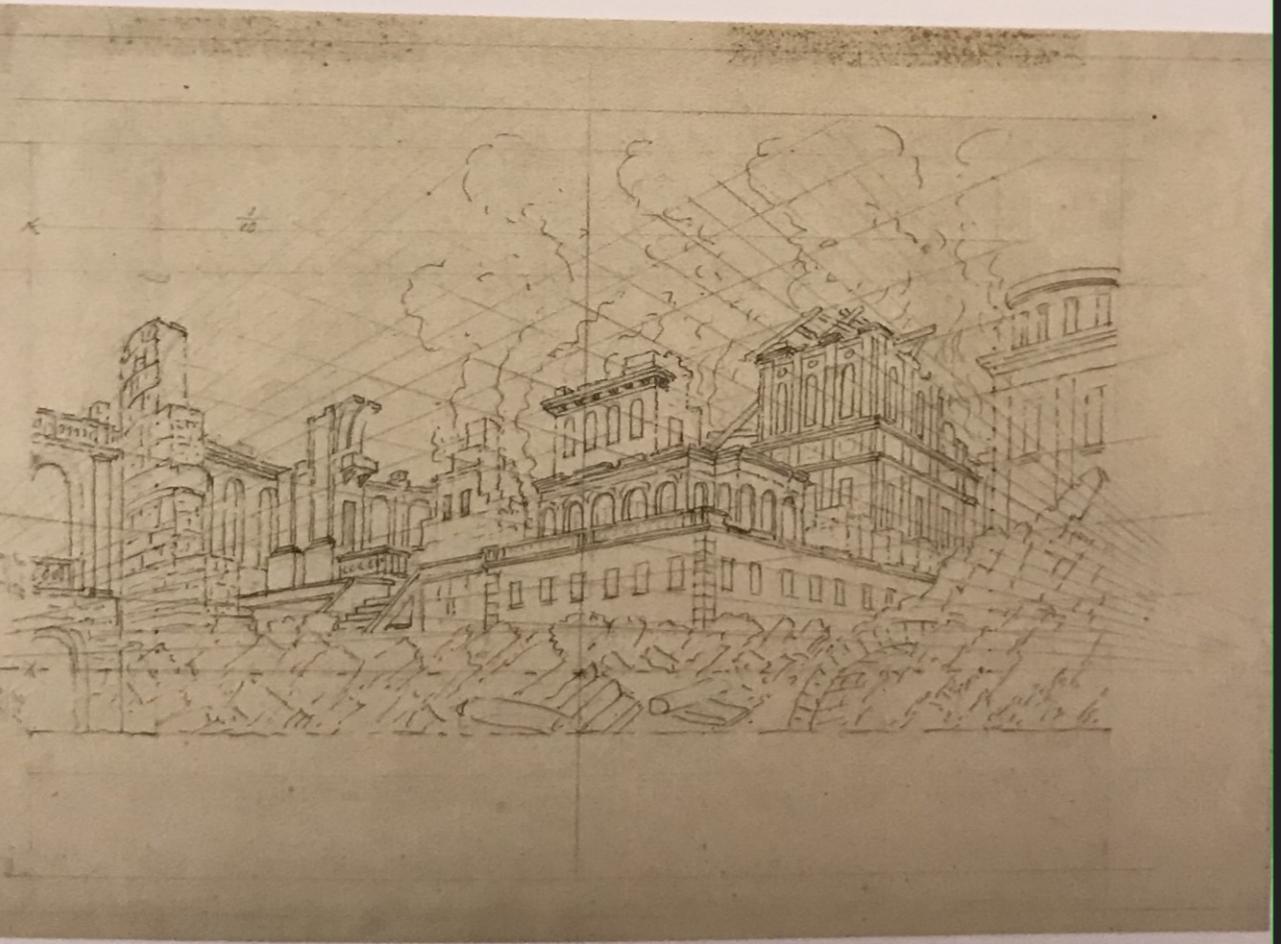
Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB) Collection of Manuscripts and Rare Books, Vienna.
(C) ÖNB Cod. 16692, fol. 150

Fig. 5.23. Filippo Juvarra's design for scene III of *Giunio Bruto*, 1711.
Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB) Collection of Manuscripts and Rare Books, Vienna.
E 22.608-B(C) (=Cod. 16692, fol. 32).

JEAN-NICOLAS SERVANDONI, THESEUS, 1723

“Zdá sa, že perspektíva skutočne dodala chrámu Minervy mimoriadnu výšku, pretože napriek priestorovým obmedzeniam a bez toho, aby sa nejaký stroj ocitol mimo, sú kulisy vzadu na javisku oveľa vyššie ako vpredu, čo je efekt, ktorý v opere ešte neboli a ktorý vytvára obdivuhodnú ilúziu: za kupolou je totiž v pozadí vidieť dva architektonické rady, ktoré sú celé vysoké 10 metrov, čo sa oku zdá byť viac ako 20 metrov, zatiaľ čo doteraz žiadna kulisa nebola vzadu viac ako päť metrov. ... Chrám sa zdá byť ešte prekvapujúcejšie veľký v priestore, o ktorom každý vie, že je obmedzený.”

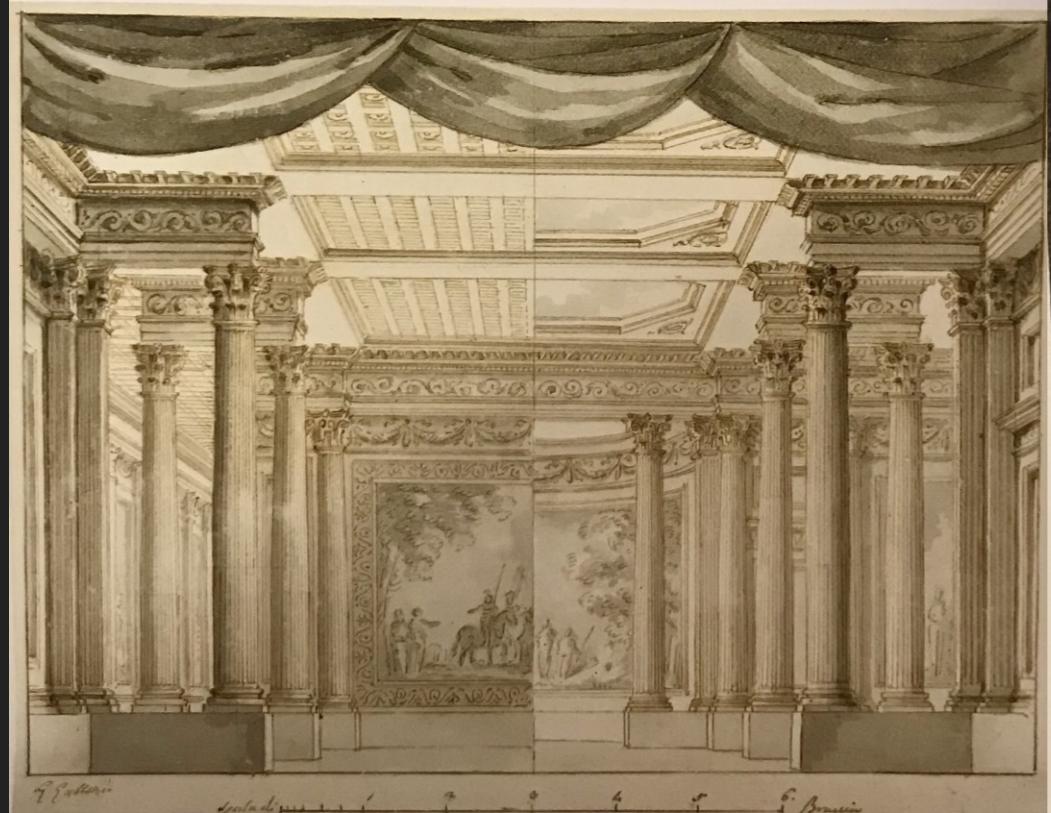

Fig. 5.37. Gaspare Galliari, *Camera Civile*. A typical example of creating a civilian, non-royal space.

School of Gaspare Galliari (Italy, late 1700s), Design for an interior scene with fireplace and open window. Ink and watercolor on paper, $6\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ in., TL2004.58. In the collection of the McNay Art Museum, gift of the Tobin Endowment. Photograph: Michael Smith.

Fig. 5.38. Gaspare Galliari, *Grand Hall*. Note how the two halves of the rendering show different ideas.

Gaspare Galliari (Italian, 1761–1823), Two designs for a grand hall for an unidentified production, 1816. Ink and watercolor on paper, $12 \times 14\frac{1}{8}$ in., TL2004.63. In the collection of the McNay Art Museum, gift of the Tobin Endowment. Photograph: Michael Smith.

Fig. 5.34. Setting by Inigo Richards for the first scene of Isaac Bickerstaffe's comic opera *The Maid of the Mill*. Etching and engraving by William Woollett, 1768. To the left, a barn with two women standing by the entrance, one of them (Fanny) is mending a net; a mill in the center, from which a person looks out of the window, and a man heaves a sack over a gate; to the right, a house where a woman (Patty) sits reading in the upstairs window; Giles crosses the courtyard and gestures to the left.

Dimensions: $15 \times 18\frac{1}{8}$ in. Bibliographic reference: Fagan 60.VI. This print is after stage scenery designed by Richards. 1840,0808.170 PRN: PPA220386. Location: British XVIIIc Unmounted Imp © The Trustees of the British Museum.

Fig. 5.35. Sketch by Philippe-Jacques de Loutherbourg for the battle scenes in Shakespeare's Richard III. Note that the tent at the left and the others in the background add depth to the stage.

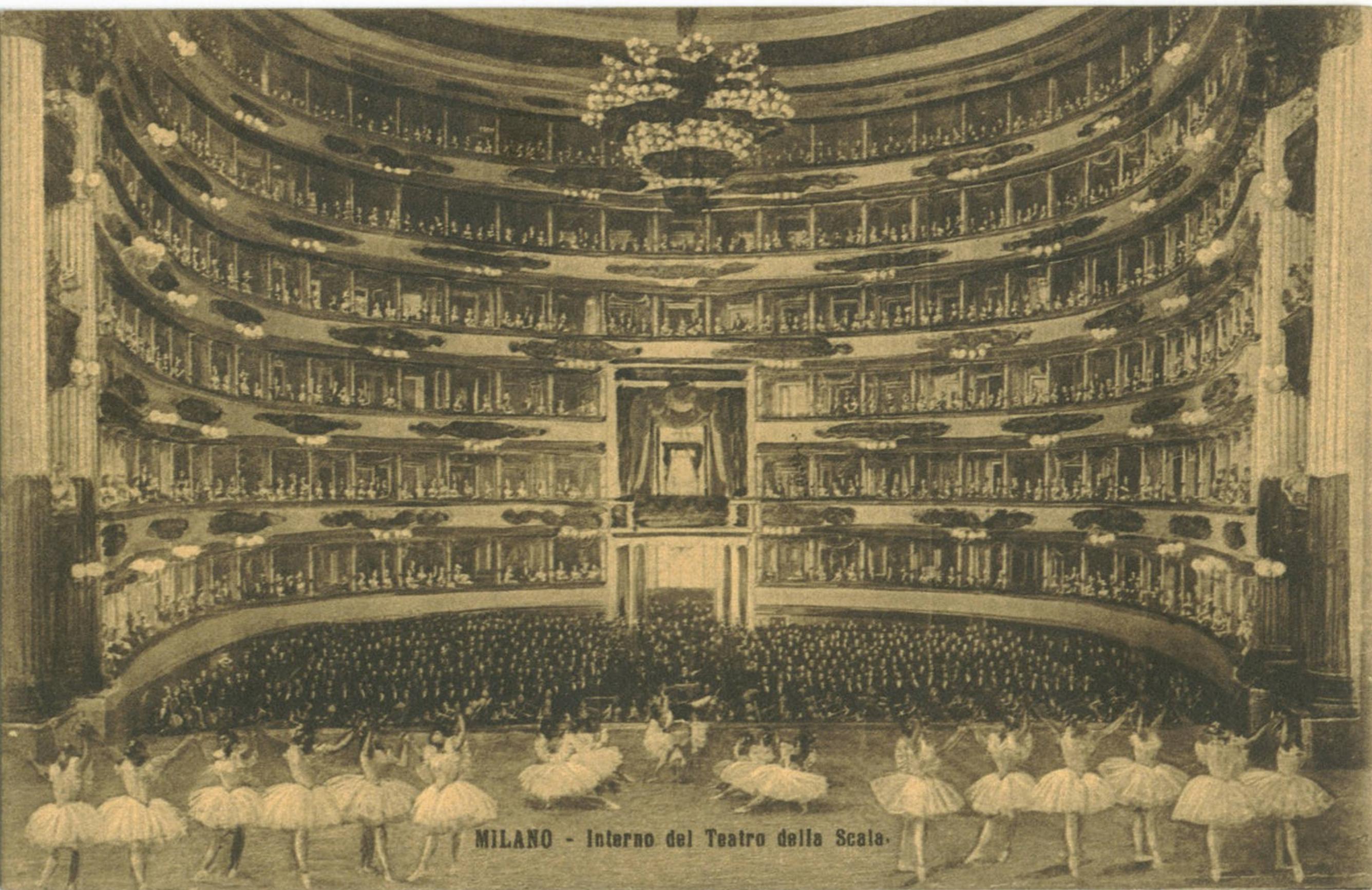
DIVADLÁ PRE ŠIROKÚ VEREJNOSŤ (DRUHÁ POLOVICA 18. ST.)

- ▶ Teatro Comunale, Boloňa, arch: Antonio Galli-Bibiena
- ▶ Grant Teatro la Fenice, Benátky, arch: Gianantonio Selva
- ▶ Teatro alla Scala, Miláno, arch: Giusepe Piermarini
- ▶ Residenztheater, Mníchov, arch: Francois Cuvilliés
- ▶ Drottningholm Slottsteater, blízko Stockholmu, arch: Carl Fredrik Adelcrantz
- ▶ Opéra National de Bordeaux, arch: Victor Louis,

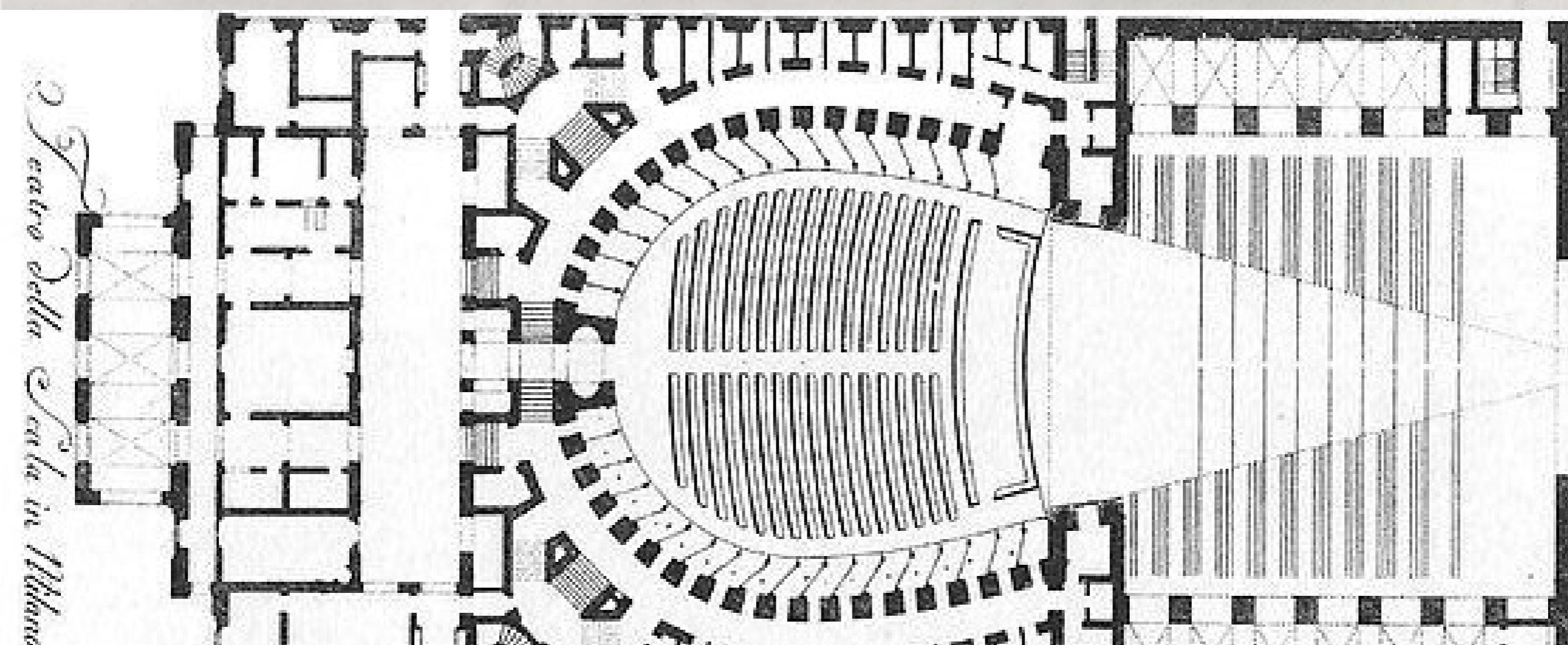
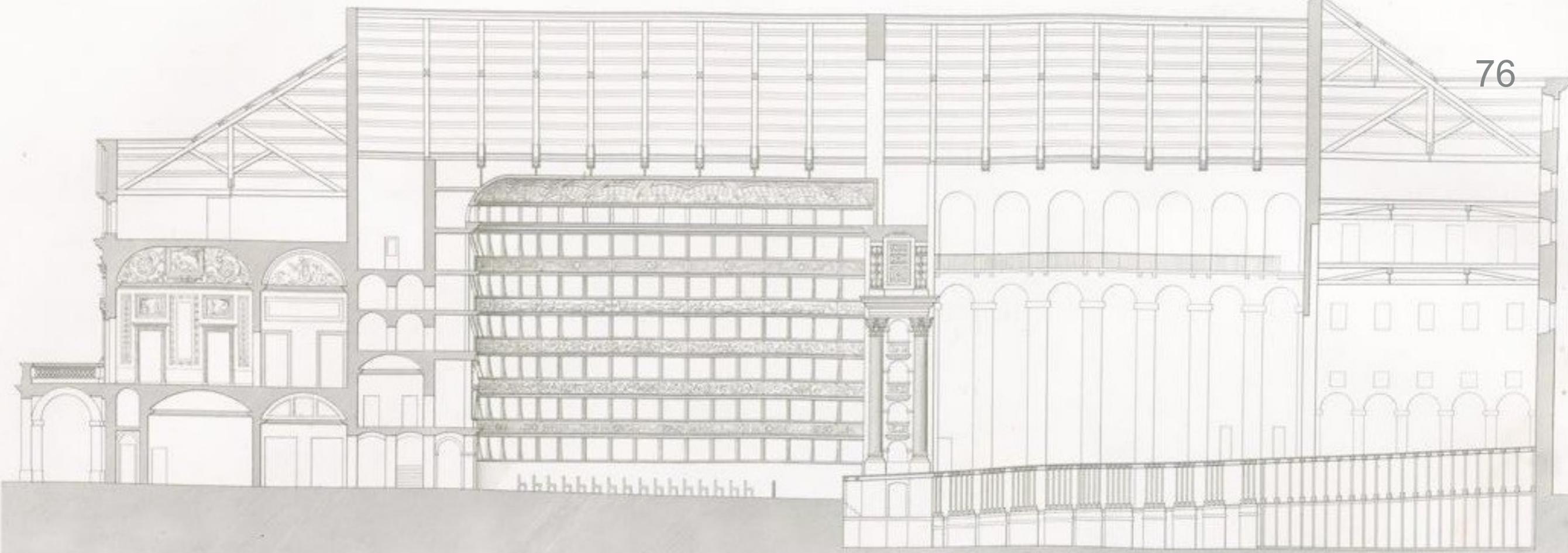
TEATRO ALLA SCALA, 1778

74

MILANO - Interno del Teatro della Scala.

Používanie gestikulácie, spolupráca s libretom

“Tvár, celé telo musí hovoriť, nielen ústa.” .... “radosť, smútok, pochybnosti, uznanie, pokánie, umiernenosť! Všetky národy, celé ľudstvo rozumie ich reči” (Thomas Wilkes, 1759, Londýn)

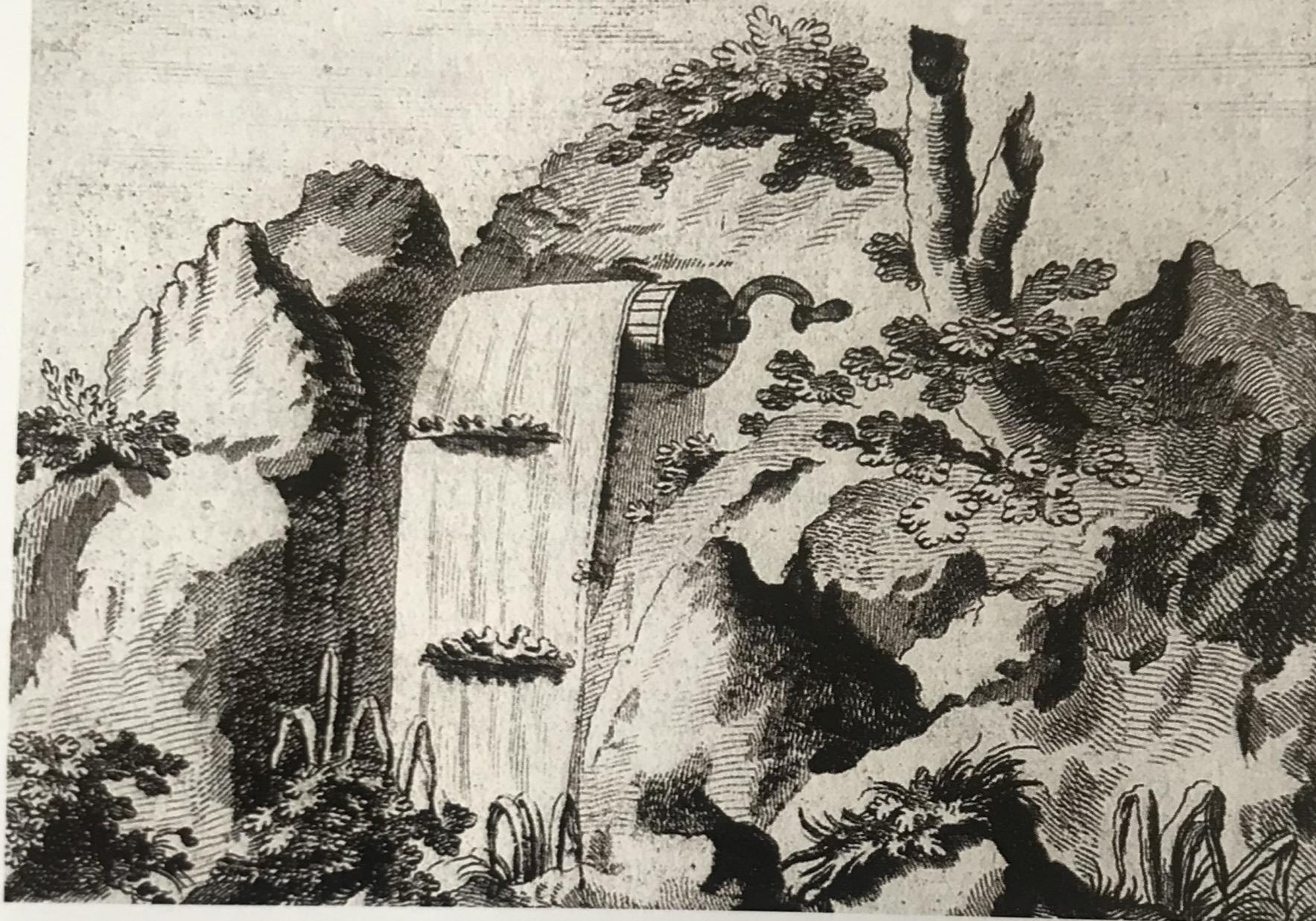
Scénický dizajn a osvetlenie

Dizajn - realistickejší ale často obecný /palácová izba, mesto, záhrada, mausoleum, galéria/ -
pozn.: opakované používanie = zníženie nákladov na dizajn.

Snahy o najvýraznejší scénický efekt (používanie scénických techno. - lietajúce stroje, propadlá, výbuchy, **sahy o optickú ilúziu**, využívanie 3D objektov /schody, plošiny/, **koniec prílišnej ozdobnosti scén**.

Až do konca 18. storočia sa na javisku naďalej používali **olejové lampy a sviečky**, ktoré dostatočne osvetľovali kulisy a kostýmy. *Pozn: intenzita svetla v porovnaní s dnešným osvetlením stále nízka.*

Pokusy o reguláciu intenzity a farby svetla boli stále strohé. Osvetlenie bolo zároveň naďalej nákladné. Z dochovaných dokumentov z 18. storočia vyplýva, že olej a sviečky patrili k najdrahším položkám v rozpočte každej produkcie.

SCÉNICKÁ TECHNIKA – ILÚZIA VODOPÁDU, 1776

49 Waterfall illusion; engraving, 1776 (detail). * An old theatrical device, the illusion of a waterfall was created by an endless loop of a painted canvas sheet rolling over two cylinders cranked by a stagehand hidden from view of the audience. FROM DENIS DIDEROT AND JEAN LE ROND D'ALEMBERT, *ENCYCLOPÉDIE; OU, DICTIONNAIRE RAISONNÉ DES SCIENCES, DES ARTS ET DES MÉTIERS* (LIVORNO [PARIS], 1776), VOL. 10, PLATE 19. COLLECTION OF THE AUTHOR.

nor those of the libr

Concerning the
costumes for *Die Za*
tions of other opera
ness of theatrical and
and dependent on a

NEMECKO (DIVADLO AKO SYMBOL ŠTÁTU, ZAČ. 19. STOROČIA)

Schauspielhaus v Berline (1802), arch: Carl Langhans, kapacita 2000 miest, budova zničená požiarom v r. 1817, postavená nanovo podľa projektu Karla Friedricha Schinkela,

Nationaltheater v Mnichove (1818), arch: Karl von Fischer

Stadttheater v Hamburgu (1827), arch: Karl Friedrich Schinkel

Hoftheater v Drážďanoch, arch: Gottfried Semper

Schauspielhaus v Berline (1802), arch: Carl Langhans, kapacita 2000 miest

Gendarmenmarkt with the newly-built Nationalthe... (1801)
by Anonym
Konzerthaus Berlin

Stage design for "Undine" by Karl Friedrich Schinkel (1816)
by Karl Friedrich Schinkel
Konzerthaus Berlin

Kostýmy pre operu Undine (E. T. A. Hoffmann) z r. 1816

Ritter Huldbrand von Ringstetten
in der Zauber-Oper Undine.

Der Fherzog
in der Zauber-Oper Undine.

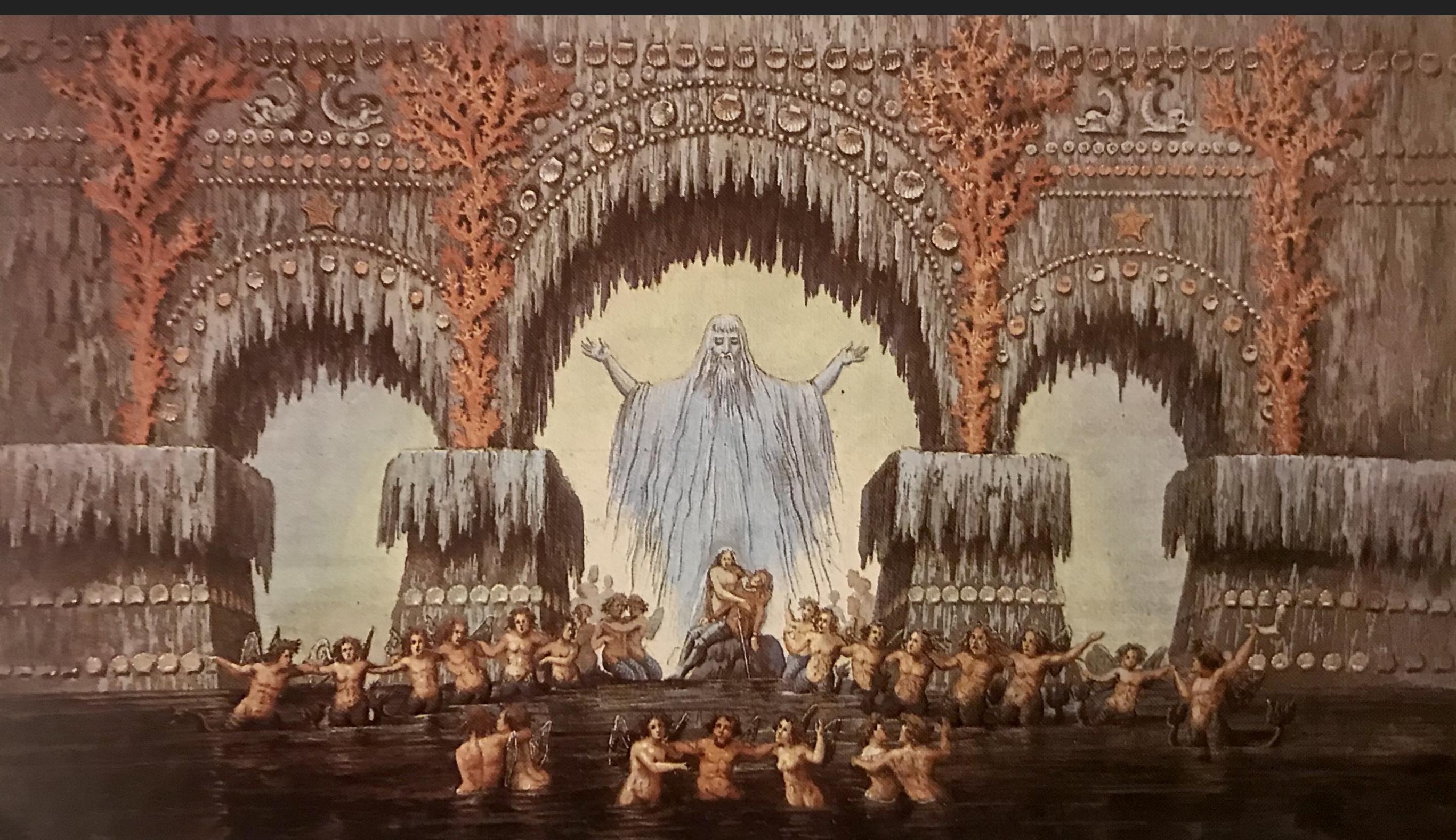

Undine
in der Zauber-Oper gleiches Volumen

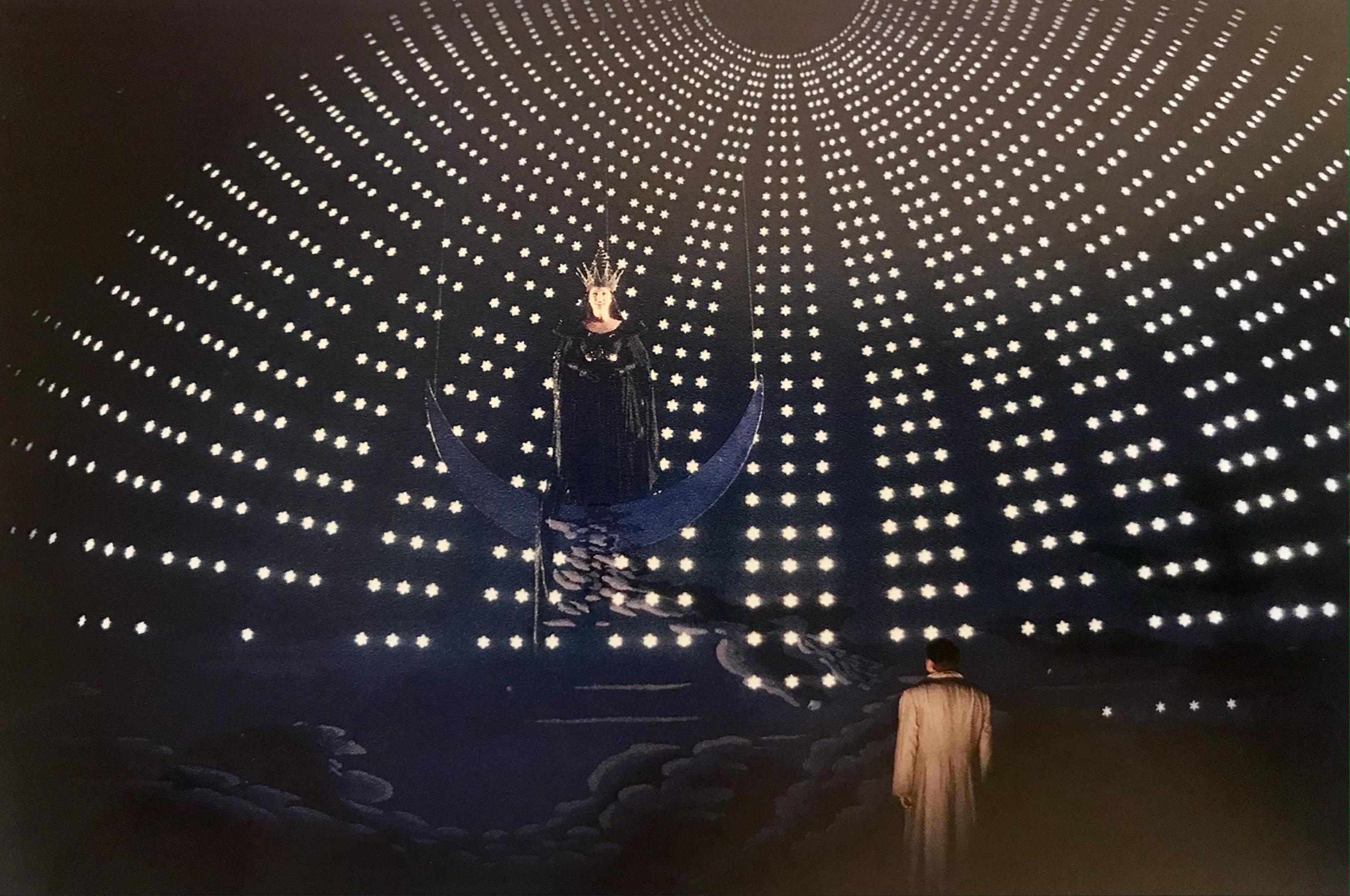

Königin der Nacht
in der Oper: Die Zauberflöte

Kostým pre Kráľovnu noci pre
operu Čarovná flauta
(W.A.Mozart) z r. 1815.

Návrh kostýmu - architekt
rekonštrukcie: Karl Friedrich
Schinkel

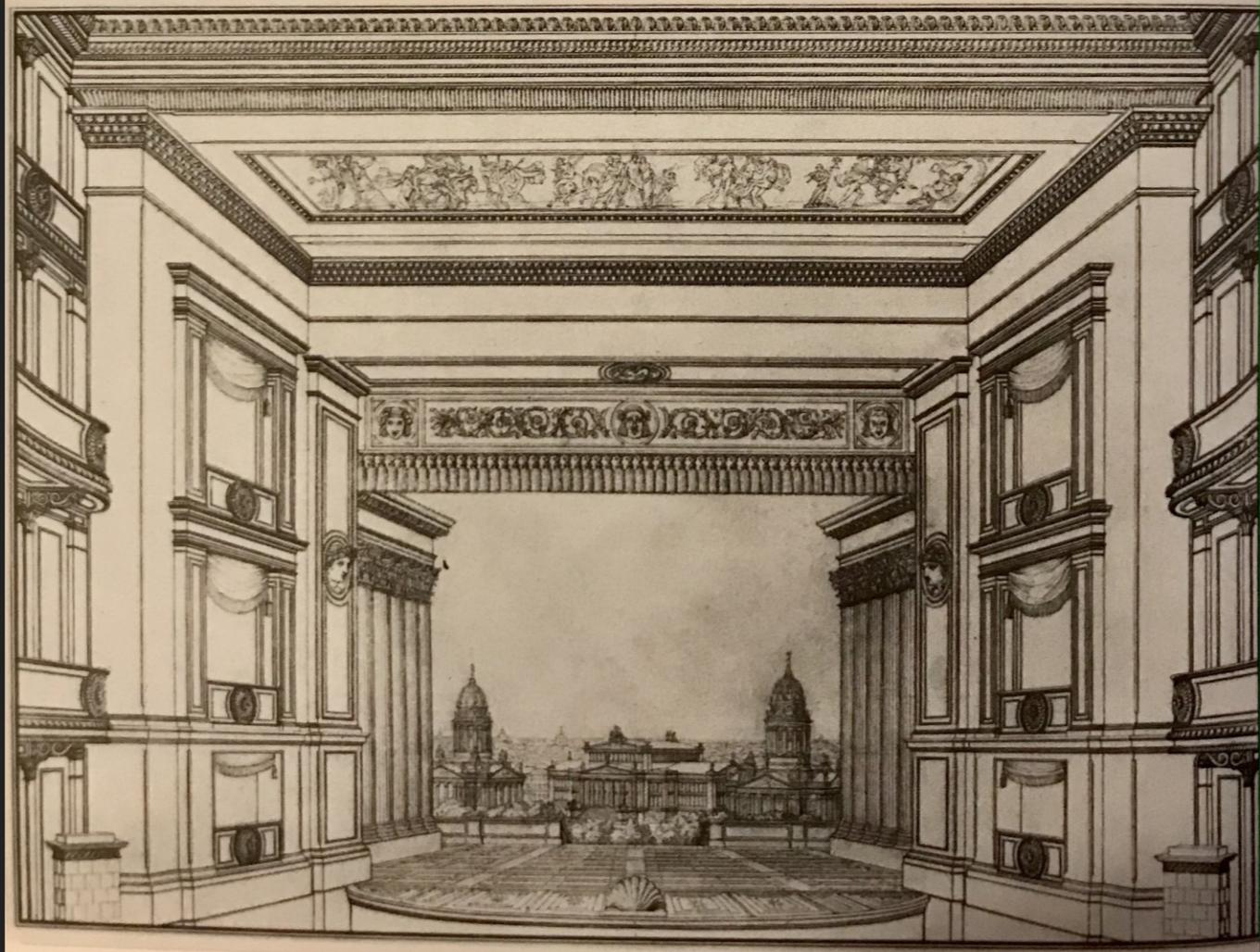
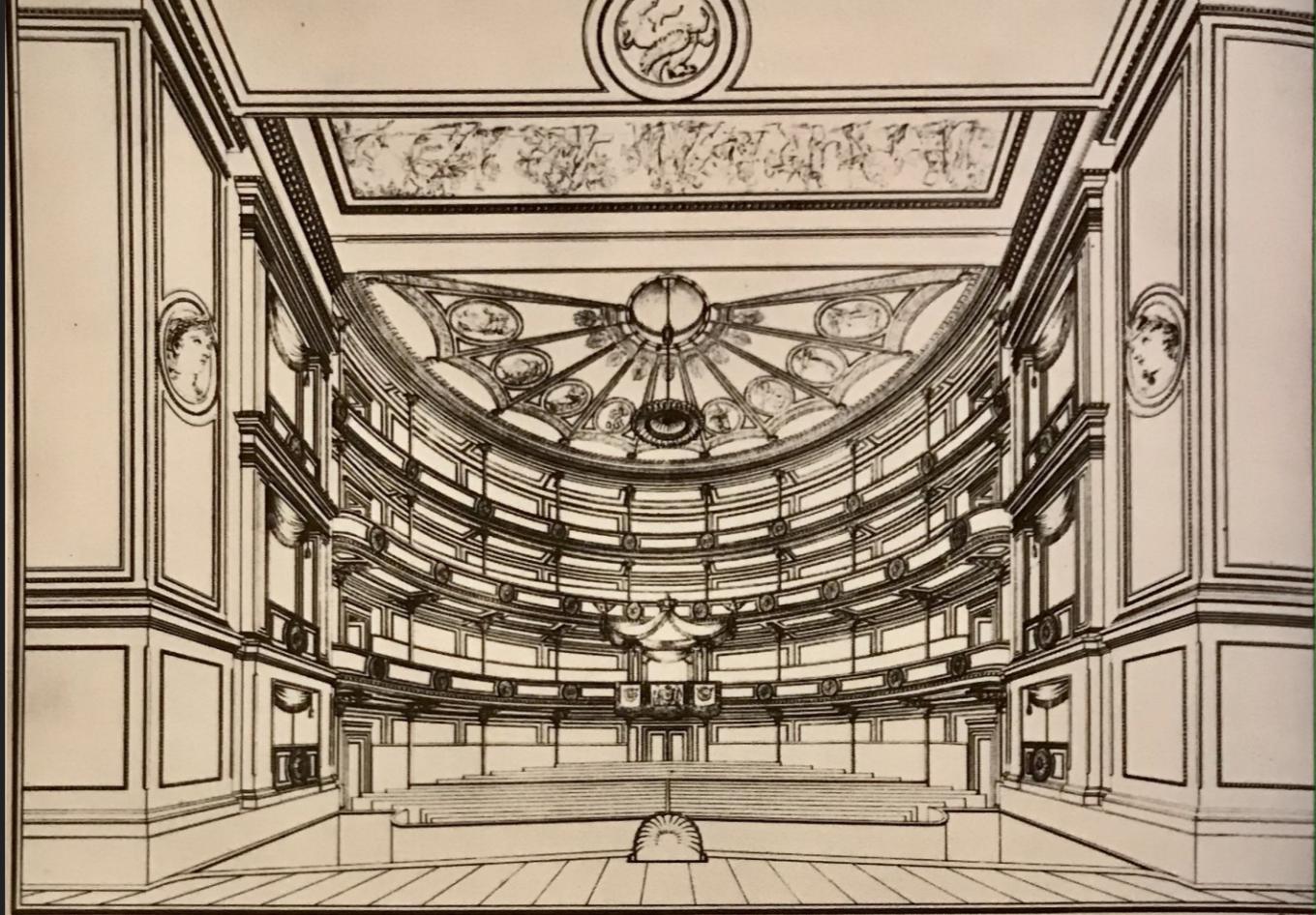

Operná produkcia Čarovnej flafty z r. 1994, novodobý pokus o repliku Schinkelovej flafty.

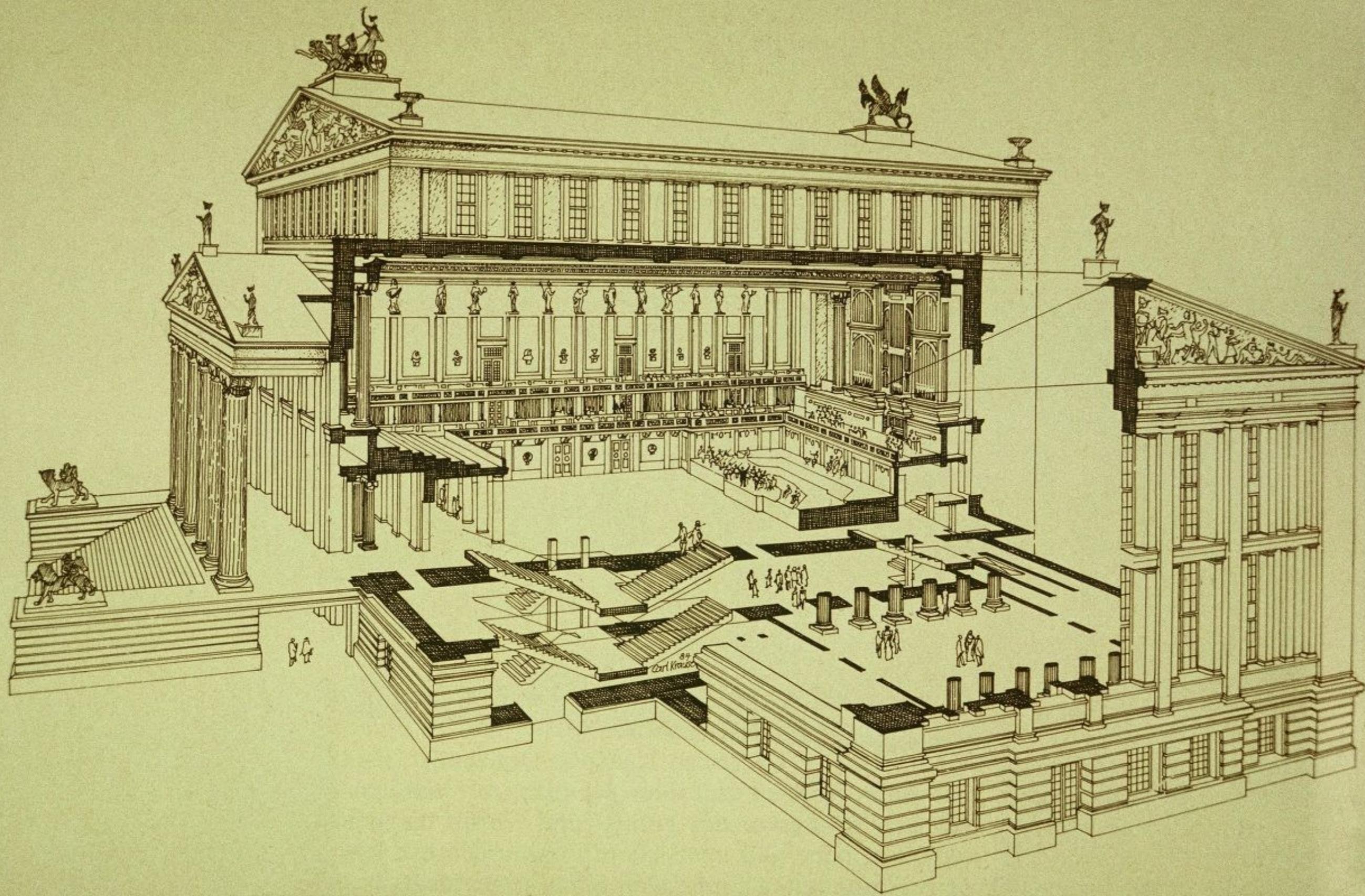
The Schauspielhaus (1825)
by Anonym
Konzerthaus Berlin

Dizajn k opere Čarostrelec od Carl Maria von Webeta, z r. 1822, Dejstvo 2, scéna 2 "Vlčia roklina"

VÝSTAVBA DIVADIEL V 2. POL 19. STOROČIA

- Štátnej operu vo Viedni (1869), arch: August von Siccardsburg a Eduard van der Nüll.
- Opera v Drážďanoch (1873), arch.: Gottfried Semper
- Parížska opera (1875), arch: Charles Garnier
- Divadlo v Bayreuthe (1872 – 1876) arch.: **Gottfried Semper, Otto Brückwald**
- Mahenovo divadlo v Brne (1882), kancelária Fellner a Helmer
- Národné divadlo v Prahe (1881), arch: Josef Zítek

PARÍŽSKA OPERA (1875), ARCH: CHARLES GARNIER (KAPACITA: 2200)

